

Rapporten All-Archeo bv 2660

Archeologienota
Gent – Texasstraat lot 26-33

Natasja Reyns

Bornem
2026

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bv
Erkend archeoloog: All-Archeo bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Auteurs: Natasja Reyns

All-Archeo bv
Woestijnstraat 45
2880 BORNEM

Wettelijk depot nummer
D/2026/12.807/126

© All-Archeo bv

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek.....	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.2	Archeologische voorkennis	6
2.3	Onderzoeksopdracht	6
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	7
2.3.2	Beschrijving geplande werken.....	7
2.3.3	Werkwijze	9
2.4	Assessmentrapport	13
2.4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied.....	13
2.4.2	Historische beschrijving van het onderzochte gebied	18
2.4.3	Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader	30
2.4.4	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese.....	36
2.4.5	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	36
3	Samenvatting.....	38
4	Bibliografie	39
4.1	Publicaties	39
4.2	Websites	39
5	Bijlagen	39
5.1	Archeologische periodes	41

1 Inleiding

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100 m² of meer beslaat, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 300 m² of meer bedraagt en waarbij de betrokken percelen binnen een archeologische zone liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Het gaat om de archeologische zone Historische stadskern van Gent. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

¹ <https://geo.onroerenderfgoed.be>

² <https://geo.onroerenderfgoed.be>

2 Verslag resultaten bureauonderzoek

Het doel van de archeologische bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2026D350

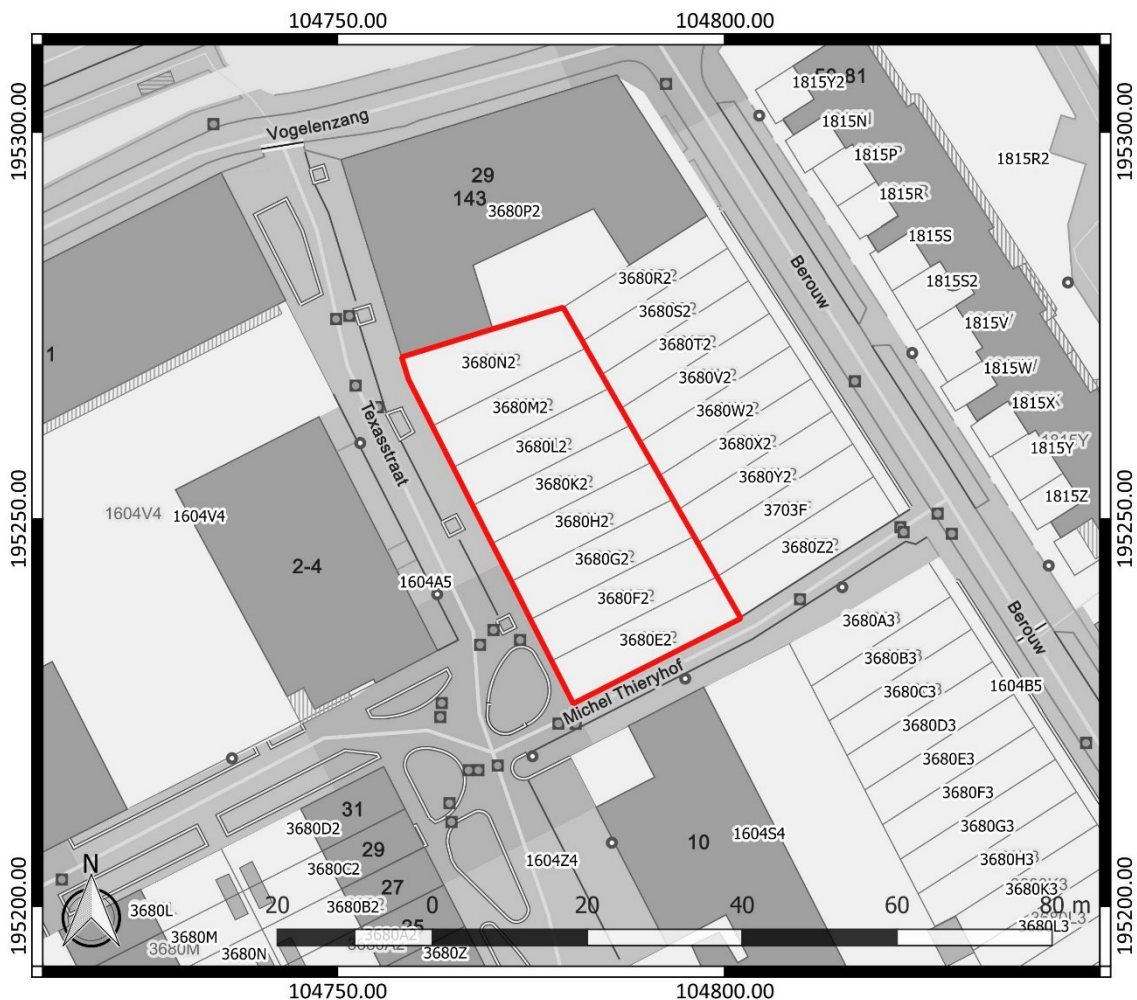
Erkend archeoloog: All-Archeo bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): provincie Oost-Vlaanderen, Gent, Texasstraat, Vogelenzang

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 104758.28, 195226.19
- 104802.09, 195277.35

Kadastraal plan:

Figuur 1: Kadastraalplan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Kadastrale percelen: Gent, Afdeling 1, sectie A, nummers 3680E2, 3680F2, 3680G2, 3680H2, 3680K2, 3680L2, 3680M2 en 3680N2

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 1110 m²

Topografische kaart:

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 30/04/2026 – 26/05/2026

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, steentijd, nieuwe tijd, nieuwste tijd, akkerland, grasland, fabriek

Verstoorde zones: er zijn geen gekende verstoorde zones.

2.2 Archeologische voorkennis

Er is geen reeds gekende archeologische voorkennis.

2.3 Onderzoeksopdracht

2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van het onderzoeksterrein werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

Randvoorwaarden: niet van toepassing.

2.3.2 Beschrijving geplande werken

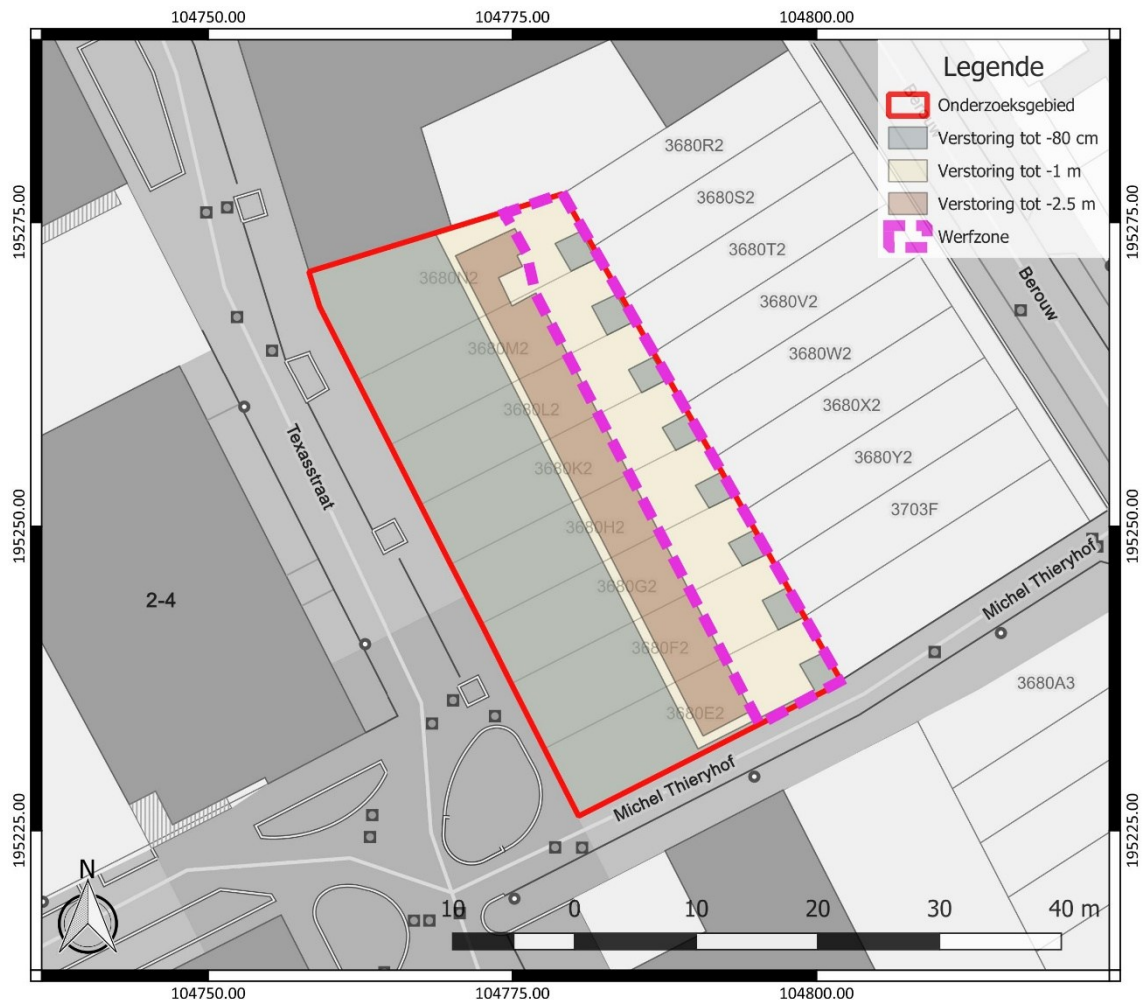
Op het terrein wordt de oprichting van nieuwe bebouwing gepland. De nieuwe bebouwing wordt uitgevoerd op een vloerplaat op volle grond. Dit zal een verstoringdiepte tot ca. 44 cm veroorzaken. De nieuwe bebouwing wordt verder vermoedelijk gefundeerd op funderingsbalken met een verstoringdiepte tot ca. 80 cm. De precieze funderingswijze en -diepte ligt op dit moment nog niet helemaal vast. Ze is afhankelijk van de resultaten van het uit te voeren sonderingsonderzoek.

De nieuwe bebouwing wordt verder nog voorzien van nieuwe nutspuiten. De aanleg van nutspuiten kent een verstoringdiepte die oploopt tot maximaal ca. 2,50 m. Er wordt ook voorzien in ondergrondse infiltratie. Dit betekent een verstoring tot ca. 1,20 m diep.

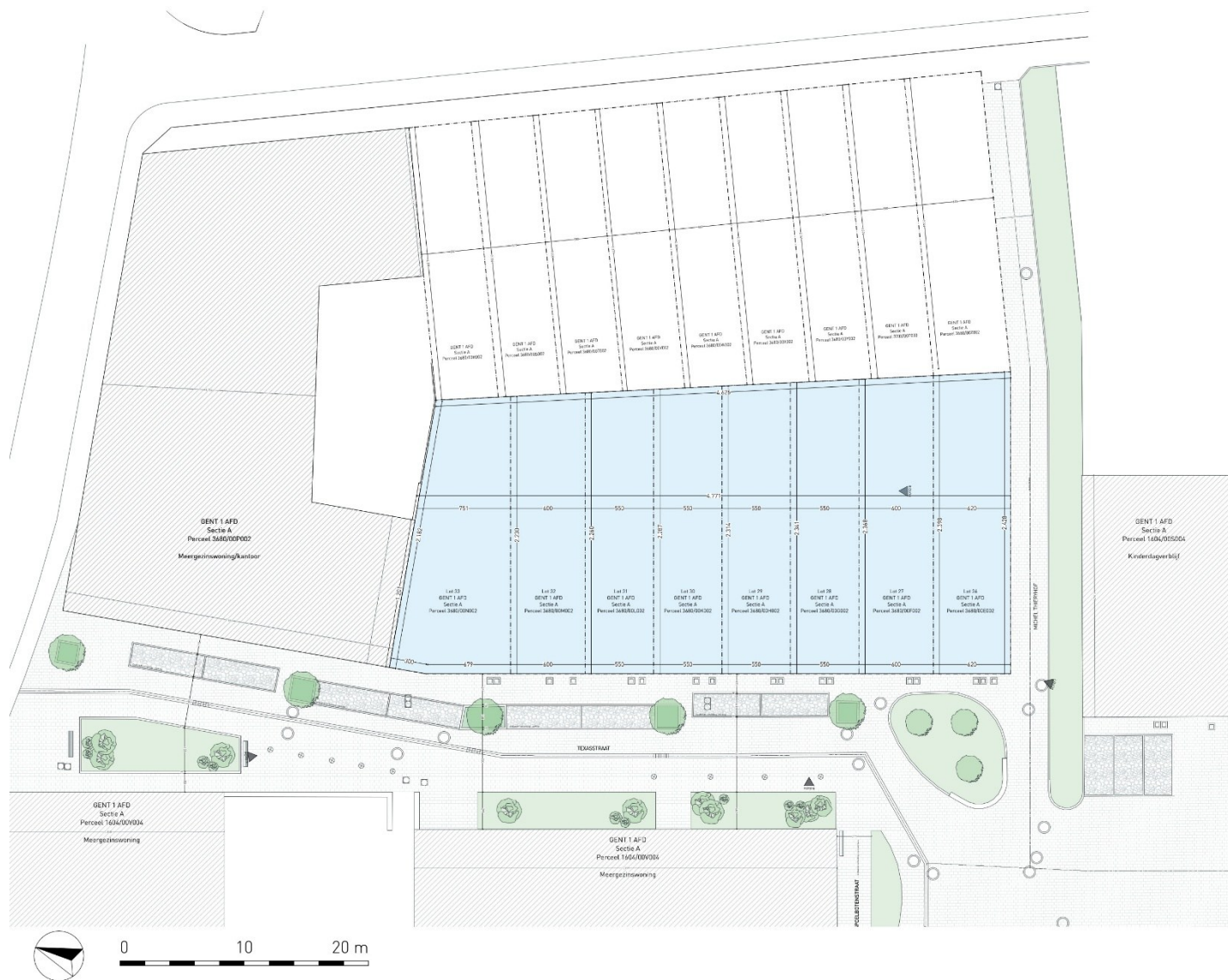
Op het terrein worden ook nog nieuwe verhardingen aangelegd. Dit kent een verstoringdiepte tot maximaal ca. 65 cm. Tot slot wordt nog voorzien in groenaanleg met de aanplant van grassen, struiken en bomen. Bodemingrepen gerelateerd aan groenaanleg kennen een verstoringdiepte die ligt tussen ca. 40 cm en 1,00 m.

De resterende onbebouwde ruimte binnen het onderzoeksgebied wordt ingericht als werfzone.

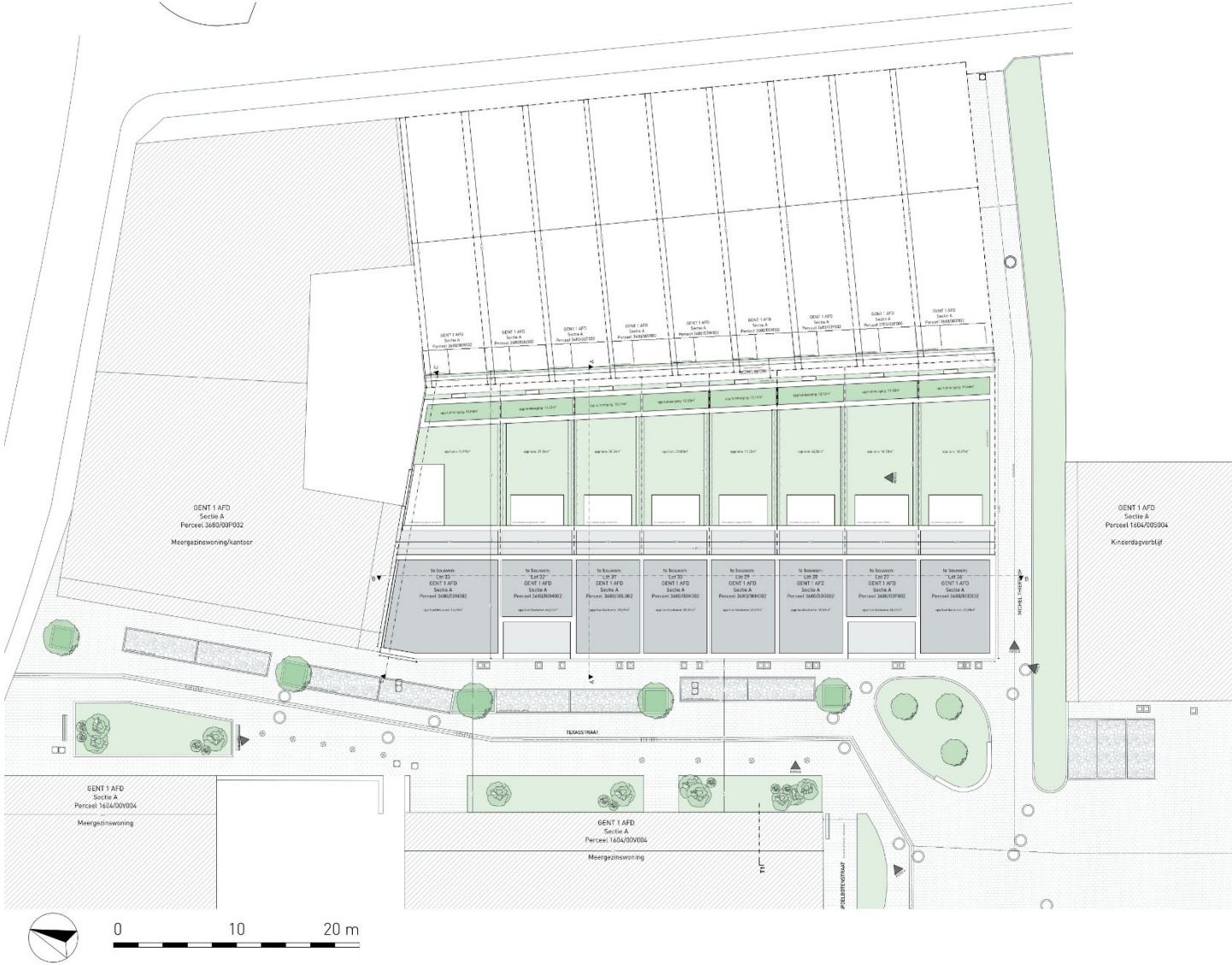
De bouwzone van de nieuwe bebouwing bevindt zich vandaag ca. 40 cm onder het niveau van het aanpalende voetpad. Het afgewerkte niveau zal ongeveer gelijk komen met het straatniveau, wat betekent dat het terrein voor een heel deel opgehoogd zal worden. Daardoor is de impact van de geplande werken onder het huidige maaiveldniveau beperkter.

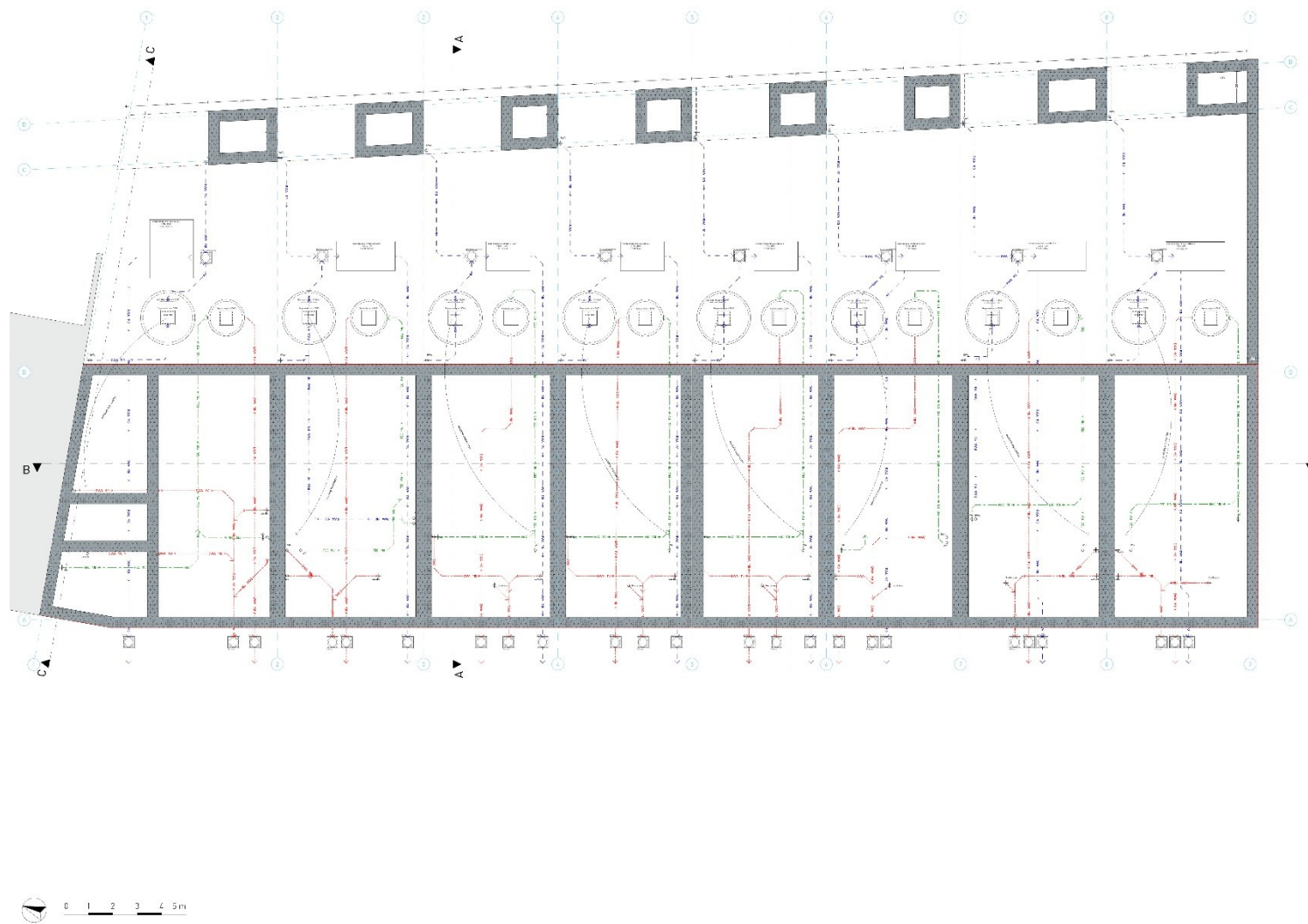
Figuur 3: Situering van de bodemingrepen volgens verstoringdiepte, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

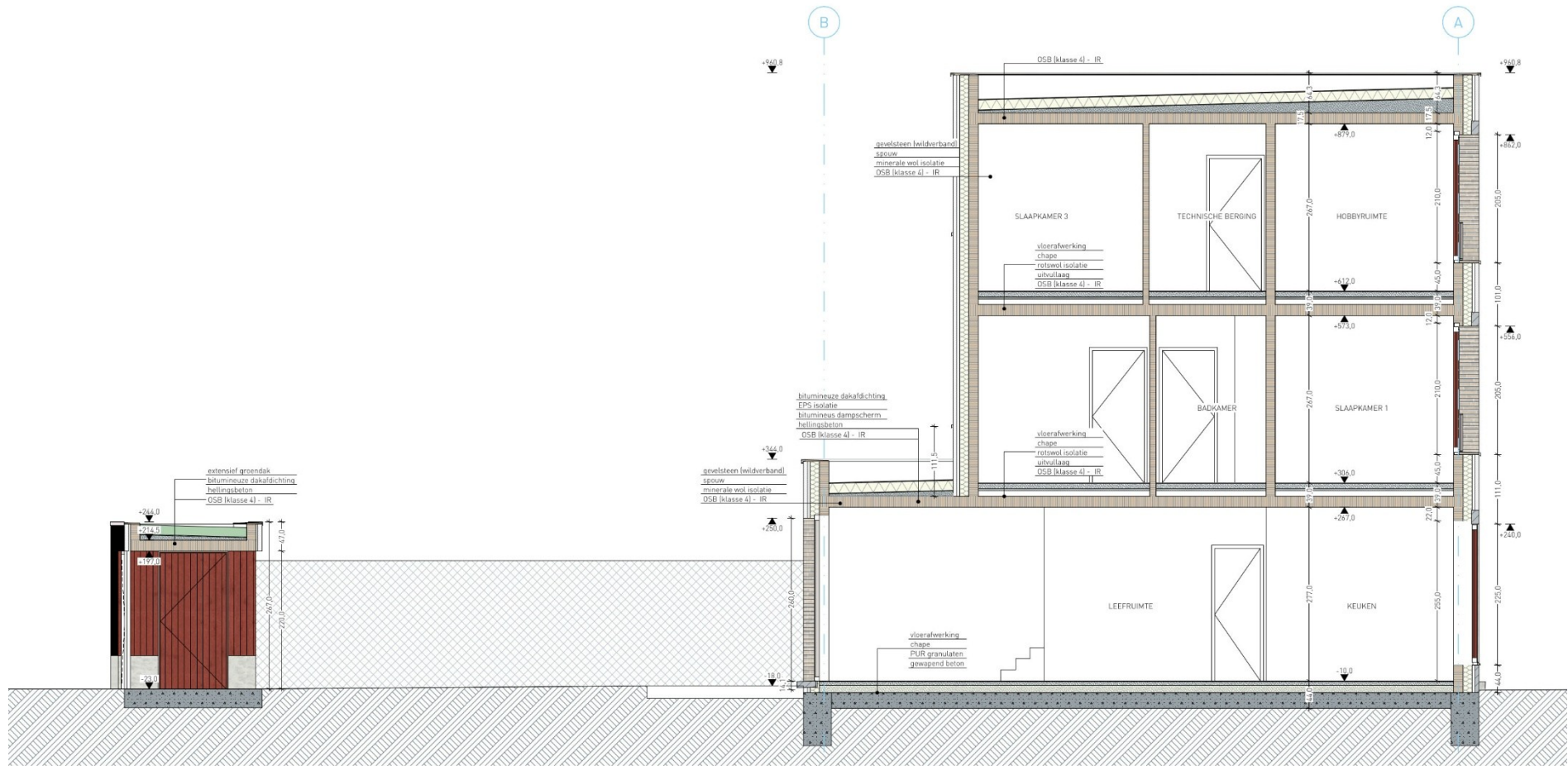
Figuur 4: Plan bestaande toestand

Figuur 5: Plan ontworpen toestand

Figuur 6: Funderings- en rioleringsplan

Figuur 7: Snede

2.3.3 Werkwijze

Het bureauonderzoek heeft betrekking op een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom wordt bijzondere aandacht besteed aan de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied.

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online opgezocht via www.dov.vlaanderen.be en www.geopunt.be. De geomorfologische kaart en de bodemerosiekaart zijn niet beschikbaar voor het onderzoeksgebied. Het historisch kaartmateriaal is gegeoreferreed geraadpleegd op www.geopunt.be.

Het belangrijkste beschikbare historisch kaartmateriaal werd geraadpleegd om de gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Met de Gravure van Braun en Hogenberg (1575-1579), de Kaart van het district Gent door Sanderus en Hondius (1641), twee historische kaarten van Gandavum (1649 en 1720-1730), de Villaretkaart (1746-1748), de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778), het Plan van Gent door Goethals (1796), de Wegenkaart van Gent (1799), het Perceelplan van Gent en omgeving (1801-1900), het Primitief Kadaster (1830-1834) worden tien momentopnames bekeken, voorafgaand aan de stafkaarten. De informatie afkomstig uit historisch kaartmateriaal kan een impact hebben op de inschatting van de kwaliteit van het eventueel aanwezige oudere bodemarchief. Beschikbare stafkaarten en luchtfoto's van het onderzoeksterrein werden geraadpleegd op www.geopunt.be en op www.cartesius.be. Ze worden enkel weergegeven wanneer ze een relevante bijdrage kunnen leveren aan de onderzoeksvragen met betrekking tot landschapshistoriek, gebruiksgeschiedenis van het terrein of de evolutie van historische bebouwing.

In het kader van de vraagstelling rond het archeologisch potentieel van het terrein werden de Centrale Archeologische Inventaris en de landschapsatlas geraadpleegd. De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen.

2.4 Assessmentrapport

2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

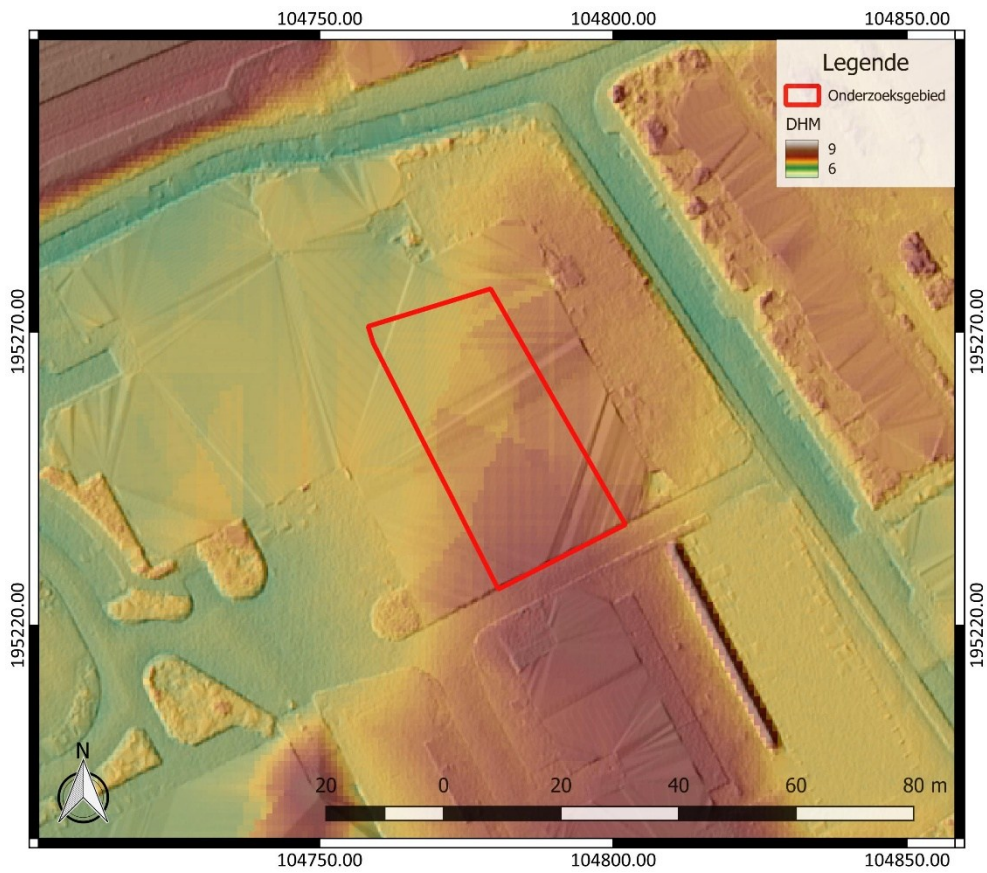
Het onderzoeksgebied is gelegen ten oosten van de Texasstraat, ten noorden van het Michel Thieryhof, ten westen van Berouw en ten zuiden van Vogelenzang (Figuur 8). Volgens het gewestplan is het terrein gelegen in woongebieden met culturele, historische en/of esthetische waarde. Ten noorden vinden we het Verbindingskanaal, het kanaal Gent-Terneuzen en de Oude Lieve (Figuur 10). Ten oosten bevinden zich het Houtdok en het Handelsdok. Op al grote afstand ten zuiden vermelden we ook nog de Lieve en de Leie.

Geomorfologisch situeert Gent zich ter hoogte van de zuidelijke uitloper van de Vlaamse Vallei (de Boven-Scheldevallei). Deze vormt een brede vlakte, gelegen op een gemiddelde hoogte van 10 m TAW. De zuidelijke uitloper van de Vlaamse Vallei neemt de vorm aan van een brede zandige vlakte, die ontstaan is tijdens het fluvioperiglaciaal Weichseliaan. Het gebied ontwikkelde zich tot een laagterras door de Holocene insnijding van de Schelde. De topografie is vrij vlak tot licht golvend, als gevolg van de morfologie van de fluvioperiglaciale afzettingen. In de streek komen lokale opstuivingen of dekzandaccumulaties voor, waardoor er topografische verhogingen van ongeveer 1 m ontstaan zijn.³

³ Vermeire *et al.* 1999, 6-7

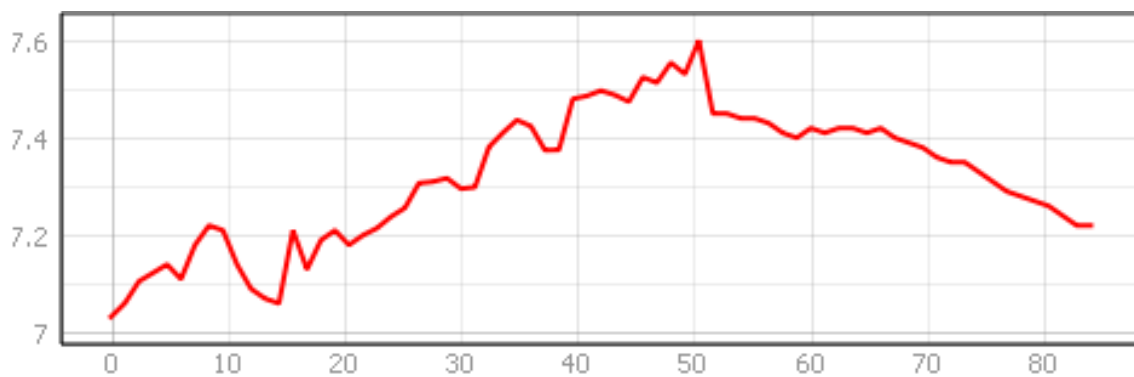
Figuur 8: Luchtfoto van 2025 met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 9: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Multidirectional hillshade DHM Vlaanderen I, 25 cm, met aanduiding van het onderzoeksgebied

Figuur 10: Hydrografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 25 cm (<https://www.geopunt.be/kaart>)

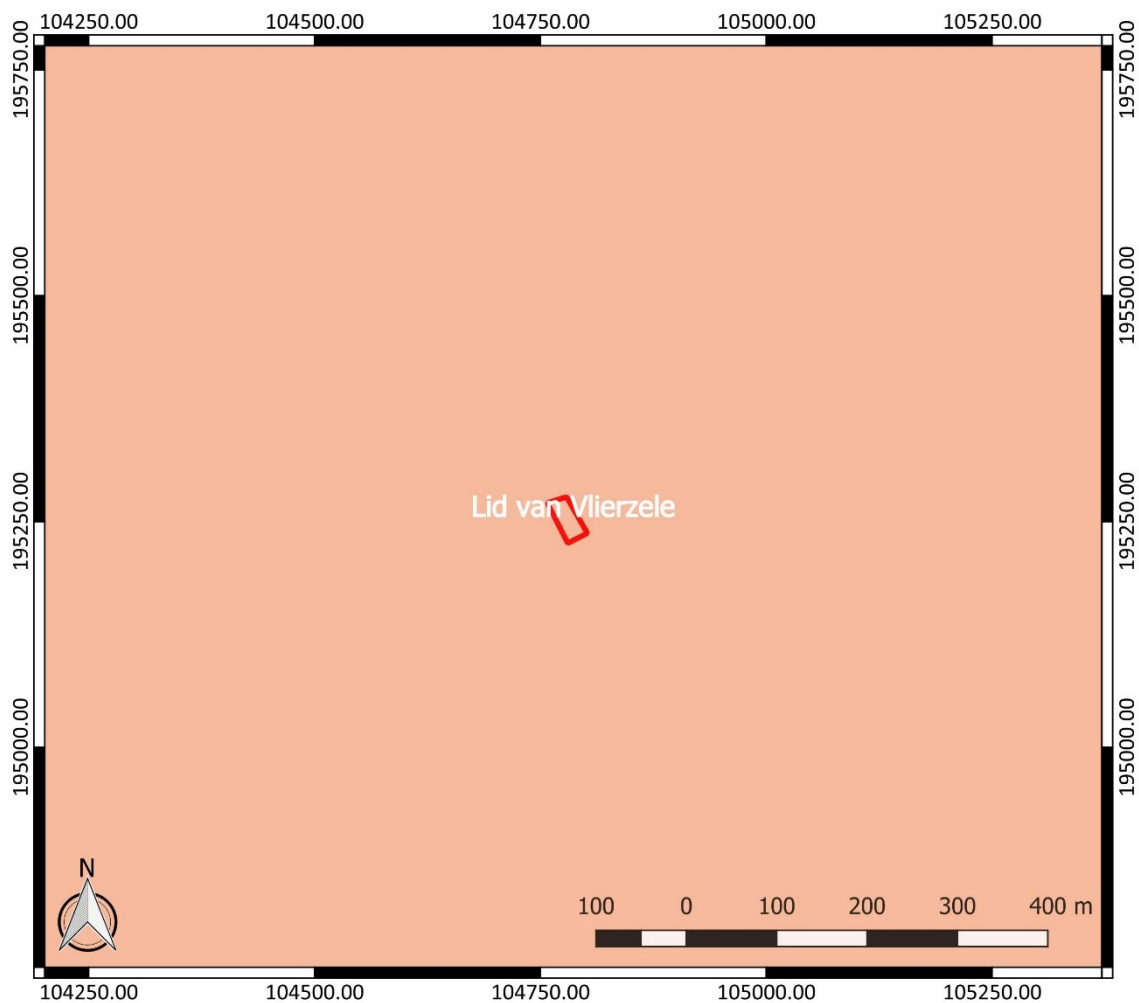

Figuur 11: Hoogteverloop van noordwest naar zuidoost over het onderzoeksgebied (www.geopunt.be/kaart)

De historische kern van Gent is gesitueerd op beide oevers van de Leie en de Schelde en hun samenvloeiing ter hoogte van de vroegere Sint-Baafsabdij. Zandige hoogten langs de valleien kunnen tot 15 m TAW reiken, met als uitzondering de Blandijnberg, met zijn 28 m de hoogste top.⁴ Gent wordt bovenal gekenmerkt door twee hoofdaccenten: de droge, zandachtige Blandinusberg en de

⁴ Inventaris Onroerend Erfgoed 2026: Historische stadskern van Gent [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/140021> (geraadpleegd op 4 mei 2026).

vochtige moerassige dalbodem. De dalbodem ten noorden van de Blandinusberg was eertijds opgebouwd uit een groot aantal vertakkingen van waterlopen, waardoor de lage stad een soort amalgaam werd van onregelmatig gevormde eilandjes. Deze vertakkingen werden nog aangevuld met kunstmatig gegraven grachten. In de dalbodem zijn tevens een aantal hoger gelegen zandheuvelds bewaard gebleven.⁵ De Rabotwijk is eerder vlak en wordt begrensd door de iets hoger gelegen, gedempte stadswal. Het onderzoeksgebied situeert zich net ten zuiden van deze stadswal. Het terrein kent een hoogte van 7,0 tot 7,6 m TAW (Figuur 11). Het terrein helt licht af naar het noordwesten en naar het zuidoosten toe.

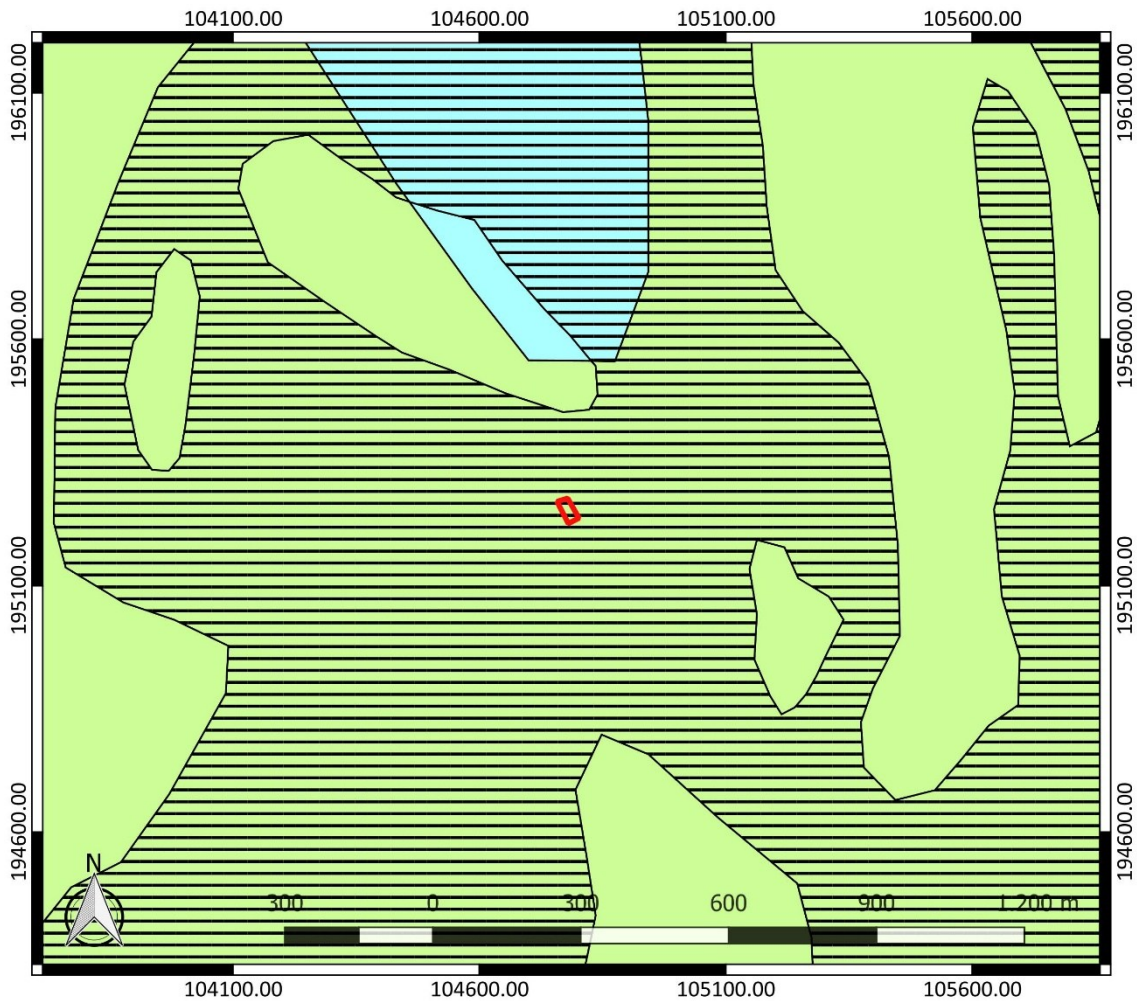

Figuur 12: Tertiaire geologische ondergrond met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

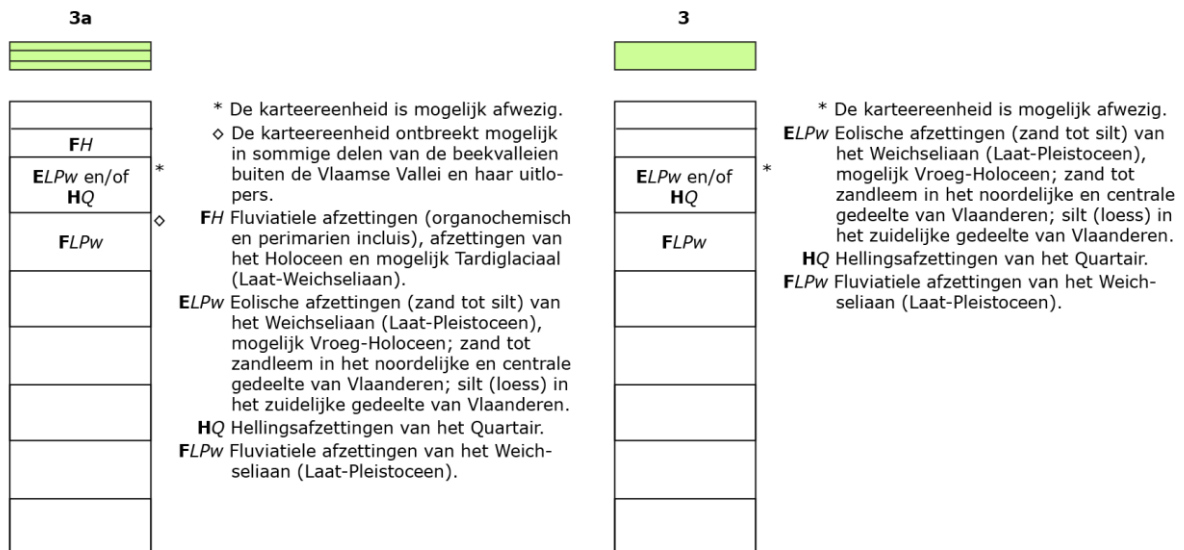
De tertiaire ondergrond van het onderzoeksgebied (Figuur 12) bestaat uit het Lid van Vlierzele. Dit wordt gekenmerkt door groen tot grijsgroen fijn zand, dat soms kleihoudend, glauconiethoudend of glimmerhoudend is. Verder bevat het mogelijk plaatselijk dunne zandsteenbankjes.⁶

⁵ Inventaris Onroerend Erfgoed 2026: Gent - middeleeuwse stadskern [online], <https://id.erfgoed.net/themas/13961> (geraadpleegd op 4 mei 2026).

⁶ www.geopunt.be/kaart

Figuur 13: Quartairegeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

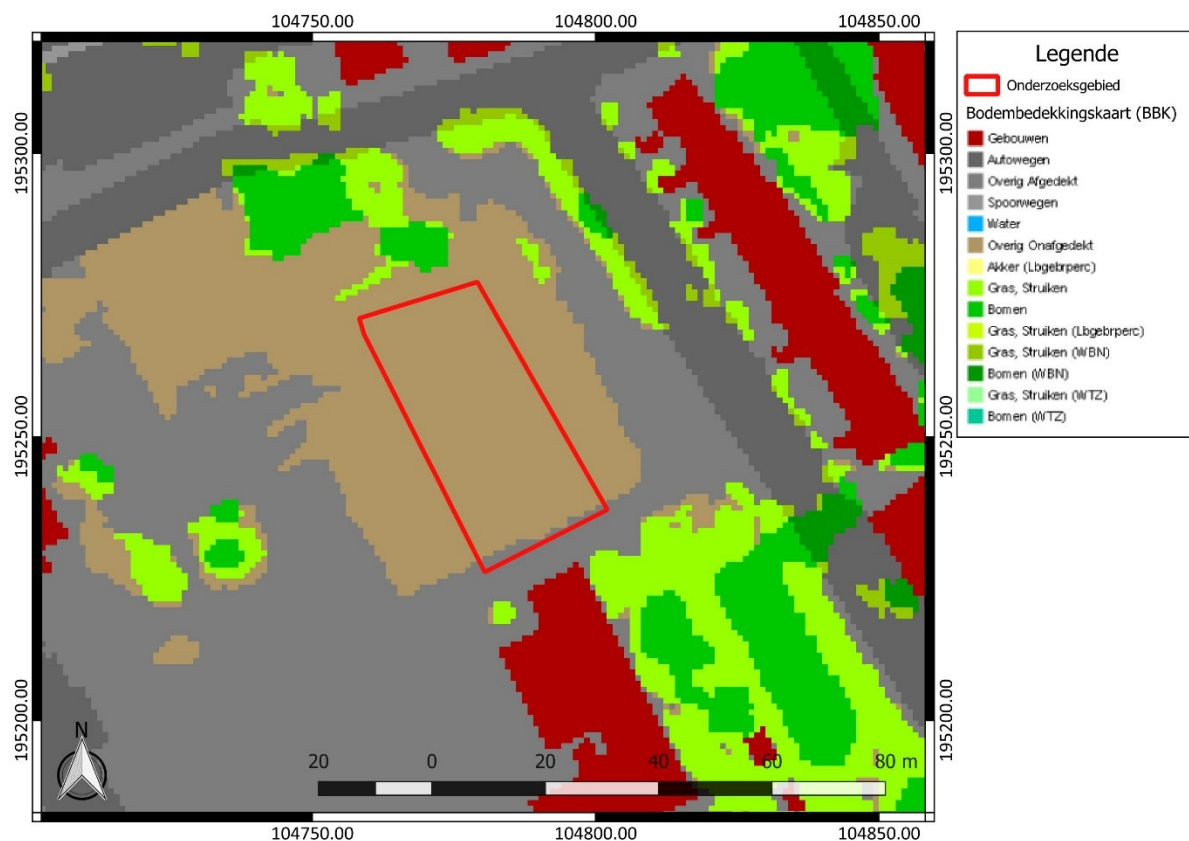
Figuur 14: Legende bij de quartairegeologische kaart (www.geopunt.be)

De quartairegeologische kaart (Figuur 13) geeft aan dat in het onderzoeksgebied eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijk van het Vroeg-Holoceen kunnen voorkomen, en/of hellingafzettingen van het Quartair. Hieronder bevinden oudere fluviatiele afzettingen van het

Weichseliaan (Laat-Pleistoceen). Bovenaan bevinden zich jongere fluviale afzettingen van het Holoceen en mogelijk van het Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan).⁷

De bodemkaart situeert het onderzoeksgebied en zijn ruime omgeving in een bebouwde zone. De kaart is bijgevolg weinig informatief en wordt hier daarom niet weergegeven.

In het onderzoeksgebied is op de bodemgebruikkaart een braakliggende zone te bemerken (Figuur 15). Dit beeld komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 8).

Figuur 15: Bodemgebruikkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

2.4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied

De Keltische naam *Ganda*, waarvan de naam Gent afgeleid is, zou een toponiem zijn voor samenvloeiing of monding en verwijst naar de samenvloeiing van Schelde en Leie. De naam verwijst naar een nederzetting ten oosten van de samenloop. Sinds de oprichting van de Sint-Baafsabdij (*Ganda*) en de Sint-Pietersabdij (*Blandinium*) in de 7de eeuw is Gent historisch beter gekend. In de 9de eeuw groeide de agrarische nederzetting op de Zandberg (links van de Schelde), toen Gandavum genoemd, uit tot een portus met handelskarakter. Op het einde van de 9de of het begin van de 10de eeuw werd op de plaats van het huidige Gravensteen een grafelijk castrum opgericht. Daarrond kwam een tweede stadsuitbreiding tot stand. Getuige van deze tweede staduitbreiding is onder meer de Sint-Jacobskerk, die zich vlakbij het onderzoeksgebied bevindt. De Vrijdagmarkt zou tot stand gekomen zijn in de 13de eeuw.⁸

⁷ www.geopunt.be/kaart

⁸ Inventaris Onroerend Erfgoed 2026: Gent - middeleeuwse stadskern [online], <https://id.erfgoed.net/themas/13961> (geraadpleegd op 5 mei 2026).

Vanaf de 12de eeuw verwierf Gent stadsrechten. Rond 1100 werd een watergordel van deels natuurlijke waterlopen en deels gegraven grachten aangelegd rondom de stad, die zo een kuip van 80 ha groot vormde. Langs de gordel werden vier stadspoorten voorzien, evenals versterkingen van wallen, gemetselde muren, torens en sluizen. In de 13de eeuw breidde het stadsgebied zich verder uit en werd ze opnieuw omwalsd. Onder andere het waterzieke overstromingsgebied tussen Ottogracht en Minnemeers werd opgehoogd en verkaveld. Dit gebied was eertijds in gebruik als upstallen, grasweides voor het vee van de Gentse burgers. In de 16de eeuw kreeg het stedelijk gebied een nieuwe versterkte vestinggordel. Gedurende de hele 17de en 18de eeuw werden de stadsfortificaties aangepast. In de 19de eeuw ontwikkelde Gent zich als een industriële grootstad. Afschaffing van de octrooirechten maakte bewoning buiten de stadsgrenzen mogelijk, wat het ontstaan gaf van de 19de-eeuwse gordel. Tot in de 17de eeuw waren de houten huizen in de meerderheid. Dankzij een stedelijk reglement uit 1618 werd een stenen gevel voor elk nieuw pand verplicht.⁹

De stad kende een calvinistisch bewind van 1577 tot 1584, met als belangrijkste figuren Hembyze en Ryhove. In deze periode werd een nieuwe gebastioneerde omheining rond Gent aangelegd. De eerste werken startten in 1572 maar de belangrijkste werden sinds 1577 uitgevoerd. Men volgde hierbij grotendeels de lijn van de tweede omheining maar in het oosten kwam men dichterbij de stad en nam men de bewaard gebleven delen van het Spanjaardskasteel op in de versterking. Deze omheining had de karakteristieke driehoekige vorm, die het Gentse grondgebied zou blijven typeren tot het einde van de achttiende eeuw. De straat Vogelenzang vormde de grenslijn van de oude stad door de Lieve, gedempt in 1972. De moerassige gronden rond de stad kon men door de bouw van de sluizen onder water zetten bij eventuele aanvallen.¹⁰

De Rabotwijk bestond eertijds uit moerassig gebied ten noordwesten van de oude versterkte sluis, genaamd "het Rabot", op de 16de-eeuwse stadsomwalling. Het afschaffen van de octooirechten in 1860 leidde tot de verstedelijking van het gebied na het dempen of overwelven van de omwallingsgrachten Blaisantvest en Begijnenvest.¹¹ De oude Vogelenzanggracht werd in de 16de eeuw naar de Sassevaart toe ontdebeld met een buitenvest die doorgetrokken werd doorheen Meerhem. De Groene Brielwijk was één van de oude stadswijken tussen de Leiebocht, de Lieve en de vroegere Vogelenzanggracht, die doorkruist werd door enkele oude straten en voorheen door talrijke waterloopjes. Het gebied bleef lang overwegend moerassig gebied met verspreid enkele kloosters en textiel fabrieken. Zo werd ook de fabriek van UCO-Texas hier opgericht in 1790 wegens de gunstige bodemgesteldheid voor de katoenindustrie.¹²

In 1790 richtten Frans De Vos en zijn schoonbroer Abraham Voortman een katoendrukkerij op. De fabrieksgebouwen werden opgetrokken aan de huidige Vogelenzang, de toenmalige Quai du Ramage. Na vijftien jaar verliet De Vos, die de financieel beheerder was, het vennootschap en bouwde Abraham Voortman, die aanvankelijk enkel de technische leiding op zich nam, de drukkerij verder uit tot de grootste katoendrukkerij van Gent. Hij zorgde onder meer voor de toevoeging van een mechanische weverij, een constructieatelier en een mechanische spinnerij. Na het overlijden van Abraham Voortman in 1810, werd het bedrijf voortgezet door zijn zoon François Voortman en zijn vrouw Marie De Vos. François Voortman werd nadien op zijn beurt opgevolgd door een andere telg uit de Voortmanfamilie. Het beheer van de fabriek bleef in de handen van de familie tot aan de fusie met de N.V. La Louisiana in 1957. De fabriekssite zelf werd gaandeweg verder uitgebouwd. Dit wordt

⁹ De Potter 1969, 118; De Vinck 1976, 8

¹⁰ Inventaris Onroerend Erfgoed 2026: Gent - middeleeuwse stadskern [online], <https://id.erfgoed.net/themas/13961> (geraadpleegd op 5 mei 2026).

¹¹ Inventaris Onroerend Erfgoed 2026: Rabotwijk [online], <https://id.erfgoed.net/themas/14003> (geraadpleegd op 5 mei 2026).

¹² Inventaris Onroerend Erfgoed 2026: Gent zestiende-eeuwse stadsuitbreiding [online], <https://id.erfgoed.net/themas/14751> (geraadpleegd op 5 mei 2026).

weerspiegeld op de historische kaarten van Gent.¹³ De katoendrukkerij A. Voortman onderging in 1876 een naamsverandering. De N.V. Texas trok onder haar nieuwe naam vele nieuwe investeringen aan en zorgde zo voor een verdere ontwikkeling van de fabriekssite.¹⁴

Figuur 16: Situatie omstreeks 1895, zicht vanop Vogelenzang (Museum over industrie, arbeid en textiel, detail briefhoofd (overgenomen uit: Architectenbureau Van Acker en Partners 2015, 5))

In maart 1880 kreeg de drukkerij te maken met een hevige brand. De spinnerij van de fabriek brandde volledig af. Enkele maanden later kon de productie van de spinnerij echter al worden verdergezet in snel opgetrokken, voorlopige ateliers. Pas in 1887 werd gestart met de constructie van de definitieve gebouwen. Daarbij werd geïnvesteerd in de modernste technologieën. Deze investeringen hadden talrijke positieve gevolgen voor de katoendrukkerij. Zo steeg het aantal arbeiders aanzienlijk, werd de fabriekssite verder ontwikkeld en boekte de drukkerij zeer goede resultaten.

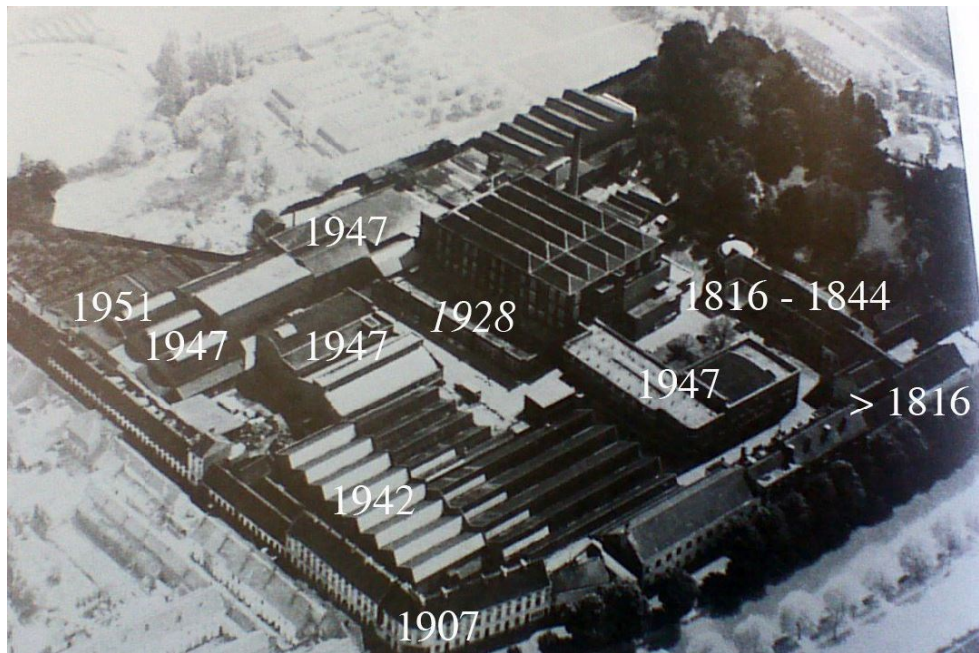
Omstreeks 1951 was de volledige fabriekssite volgebouwd. Dit is duidelijk te zien op een luchtfoto toegevoegd in een reclamebrochure van de firma N.V. Loutex (Figuur 17). Dit was de nieuwe naam van de N.V. Texas, na de fusie met de N.V. La Louisiana in 1957.¹⁵ Na 10 jaar werd de drukkerij opnieuw opgenomen in een fusieproject. Ditmaal werd de N.V. Loutex omgevormd tot de N.V. UCO na een fusie met Hanus en UCO. Omstreeks 1986 kwam er een einde aan de geschiedenis van de katoendrukkerij. Na bijna 200 jaar werd de fabriek opgedoekt. Ondertussen zijn de fabrieksgebouwen gesloopt.¹⁶

¹³ Architectenbureau Van Acker en Partners 2015, 3

¹⁴ Ibid., 5

¹⁵ Architectenbureau Van Acker en Partners 2015, 5

¹⁶ Ibid., 6

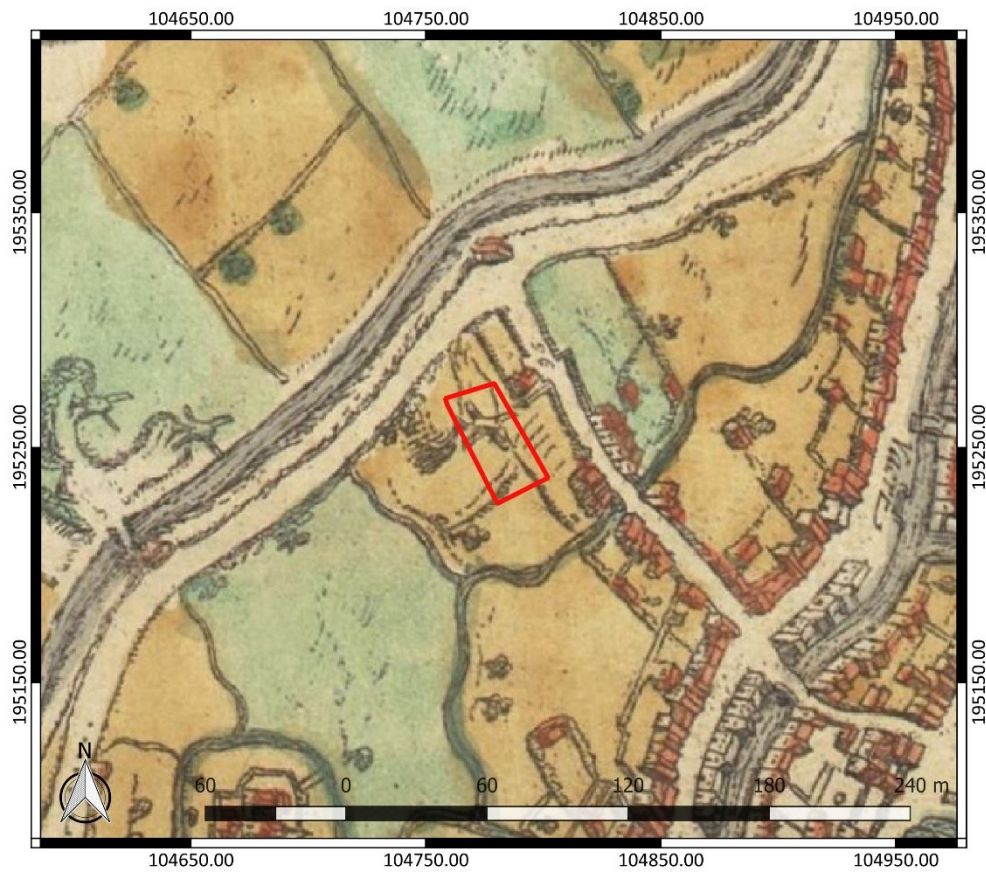
Figuur 17: Situatie in 1951, met aanduiding van de fasering van de gebouwen (Museum over industrie, arbeid en textiel, detail briefhoofd (overgenomen uit: Architectenbureau Van Acker en Partners 2015, 5))

De eerste afbeelding van het onderzoeksgebied komt voor op de historische gravure van Braun en Hogenberg uit 1575-1579 (Figuur 18). Het onderzoeksgebied is hier gelegen in een open landschap. Ten van het terrein is een gebouw te zien. In het noorden van het terrein of net ten westen ervan, zien we een molen. Het perceel was verder wellicht in gebruik als grasland of als akkerland.

De eerstvolgende historische kaart met de aanduiding van het onderzoeksgebied is de Kaart van het district Gent, opgetekend door Sanderus en Hondius in 1641 (Figuur 19). Het terrein lijkt nog steeds in gebruik als grasland of als akkerland. Bebouwing is niet te zien binnen het onderzoeksgebied. In vergelijking met de kaart van Braun, valt verder ook de stadsomwalling ten noorden van het terrein op. Het onderzoeksgebied wordt nog net tot de middeleeuwse stadskern gerekend. We zien ook dat de percelen verder ingedeeld zijn. De molen van de voorgaande kaart wordt nu ten noordwesten van het onderzoeksgebied gesitueerd.

Het onderzoeksgebied is eveneens te bemerken op een historische kaart uit 1649 van het toenmalige Gandavum (Figuur 20), die een gelijkaardig beeld als op de voorgaande kaart toont. In de omgeving zien we de eerste sporen van de katoennijverheid. Verschillende van de omliggende percelen lijken ingezet als bleekweide. Een andere mogelijke verklaring voor de aanwezigheid van de grachten is dat het terrein zeer nat was en dat de grachten het terrein moesten draineren.

Een tweede kaart van Gandavum (Figuur 21), opgemaakt tussen 1720-1730, toont een vergelijkbare situatie. Het onderzoeksgebied zelf was naar alle waarschijnlijkheid nog steeds in gebruik als grasland of als akkerland.

Figuur 18: Gravure van Braun en Hogenberg, met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

Figuur 19: Kaart van het district Gent, met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

Figuur 20: Gandavum vulgo Gent, met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

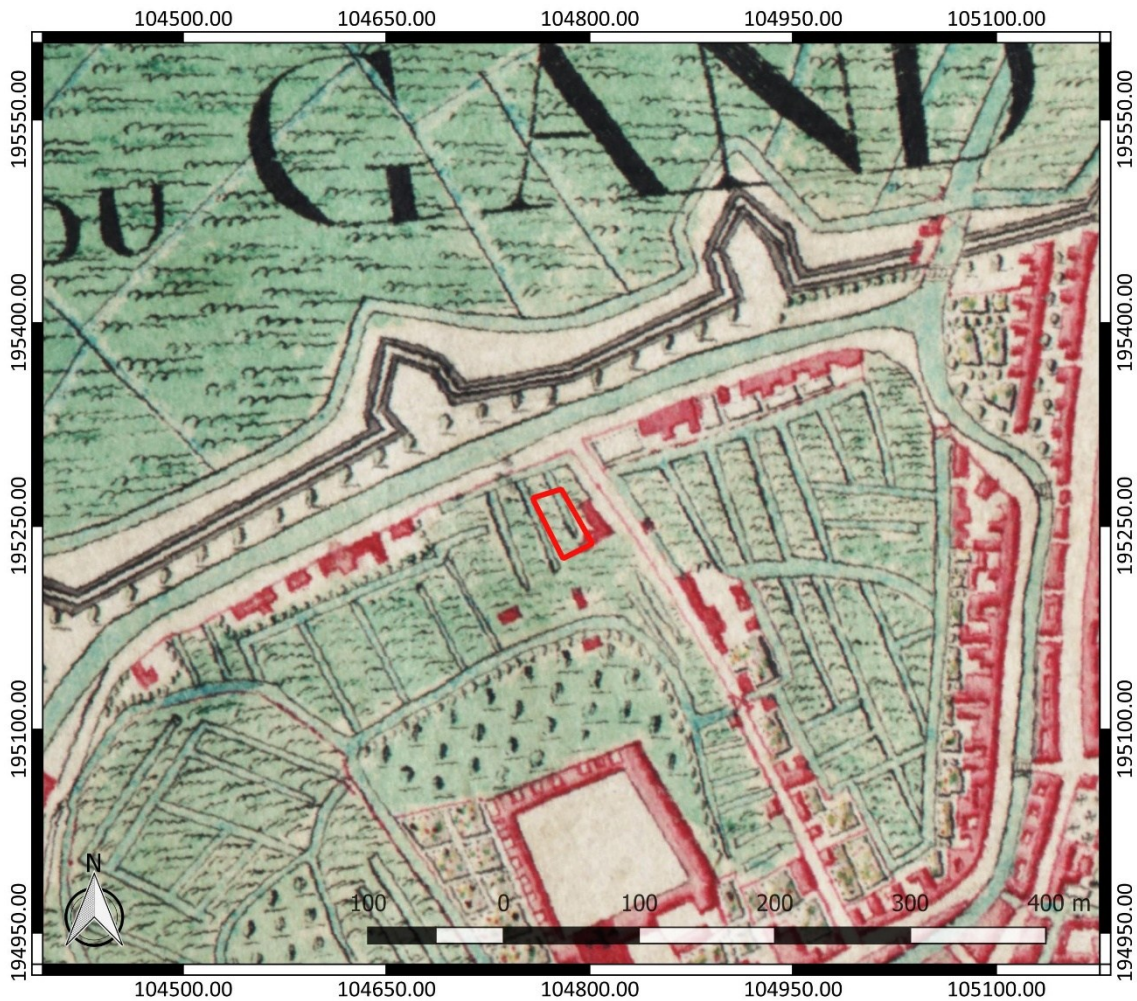
Figuur 21: Gandavum, met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

Figuur 22: Villaretkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Op de Villaretkaart, genoemd naar Jean Villaret, ingenieur-geograaf bij het Franse hof en één van de makers (1745-1748), wordt het onderzoeksgebied aangeduid buiten de stadskern (Figuur 22). De ligging van het onderzoeksgebied moet meer naar het zuiden toe aangepast worden. Van deze kaart kunnen we eigenlijk weinig afleiden, de precieze invulling van het terrein is niet duidelijk weergegeven en ook de bebouwing stemt niet overeen met de eerder besproken historische kaarten.

Op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), lijkt het onderzoeksgebied nu wel in gebruik te zijn als bleekweide (Figuur 23), al kunnen het ook grachten zijn om het terrein te ontwateren. De bebouwing in de omgeving is uitgebreid.

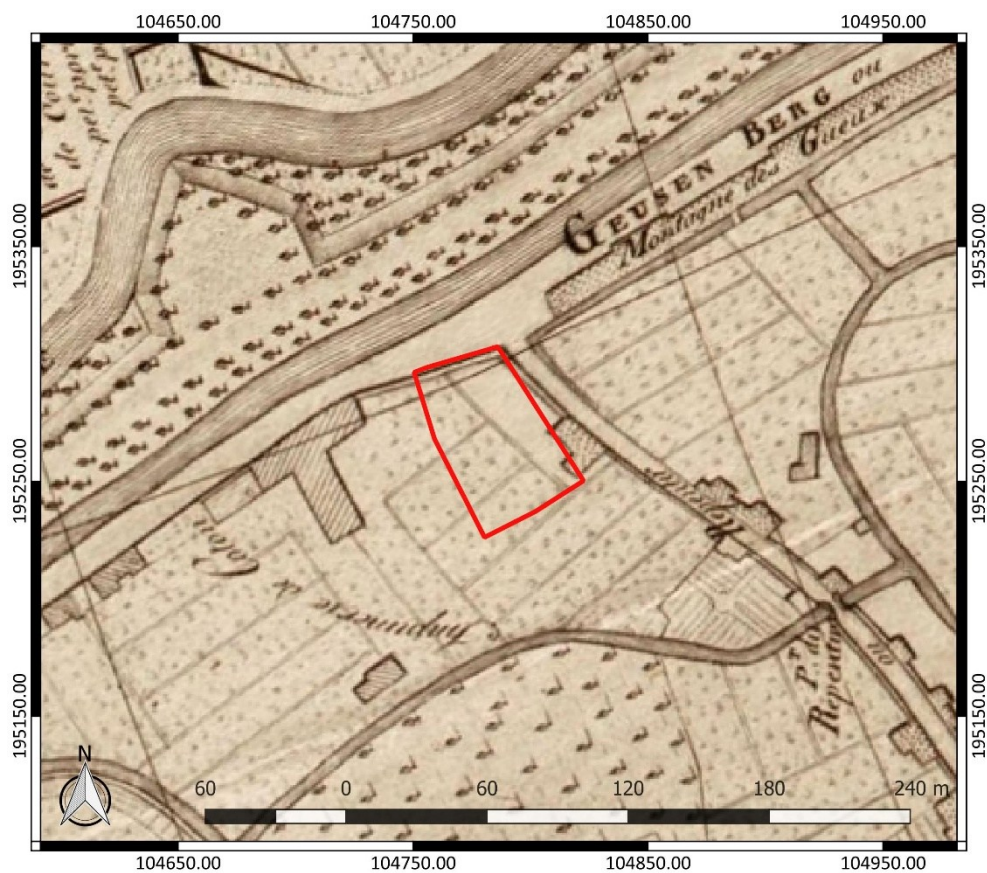
Figuur 23: Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

De volgende kaart die het onderzoeksgebied karteert, is het Plan van Gent (Figuur 24). Het stadsplan werd opgemaakt in 1796 door G. Goethals. Het gebouw dat ten westen van het onderzoeksgebied werd opgetrokken, is mogelijk al een fabrieksgebouw van de katoendrukkerij UCO-Texas. Eind 18de-begin 19de eeuw werden aan de Vogelenzang magazijnen en garages gebouwd. Aansluitend werden de Villa Voortman en hierbij de huidige magazijnen en ateliers in het noordwesten van het fabrieksterrein opgetrokken.¹⁷

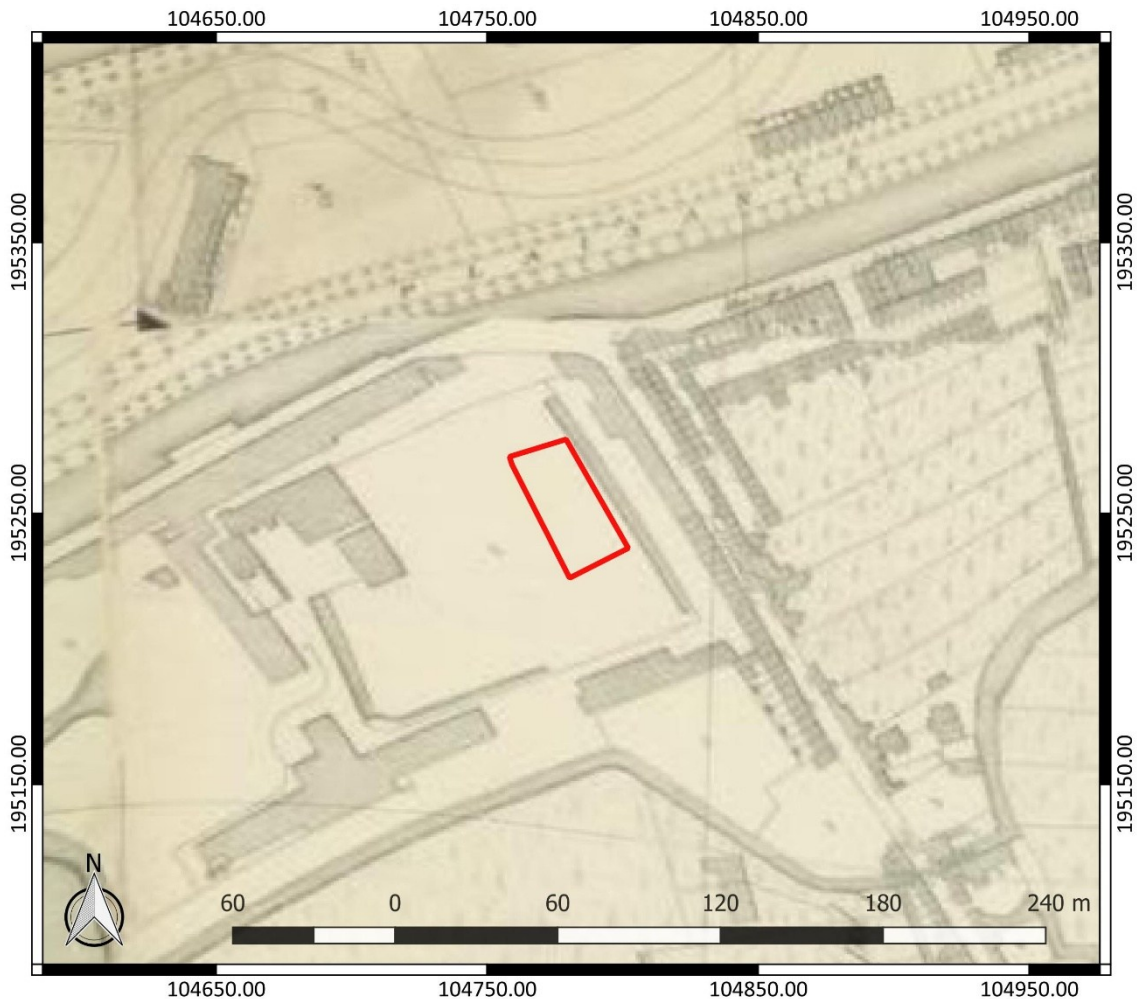
¹⁷ Inventaris Onroerend Erfgoed 2026: Bedrijfsgebouwen UCO-Texas [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/19964> (geraadpleegd op 5 mei 2026).

Figuur 24: Plan van Gent, met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

Figuur 25: Plan routier de la ville et commune de Gand divisé en six sections, met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

Figuur 26: Perceelplan van Gent en omgeving, met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

Het stadsplan van 1799 benoemt het volledige perceel aan de Vogelenzang als “imprimerie de coton” (Figuur 25). Pas in de 19de eeuw is de samenstelling van de fabrieksgebouwen sterk gewijzigd, zoals te zien op het Perceelplan van Gent en omgeving (1801-1900, Figuur 26). De fabriekssite werd waarschijnlijk uitgebreid met magazijnen en ateliers die hoorden bij de voormalige katoenspinnerij. De stadsomwalling is niet meer te zien. Op de gedempte stadswal werd de Blaisantvest aangelegd. Het onderzoeksgebied zelf lijkt nog steeds onbebouwd.

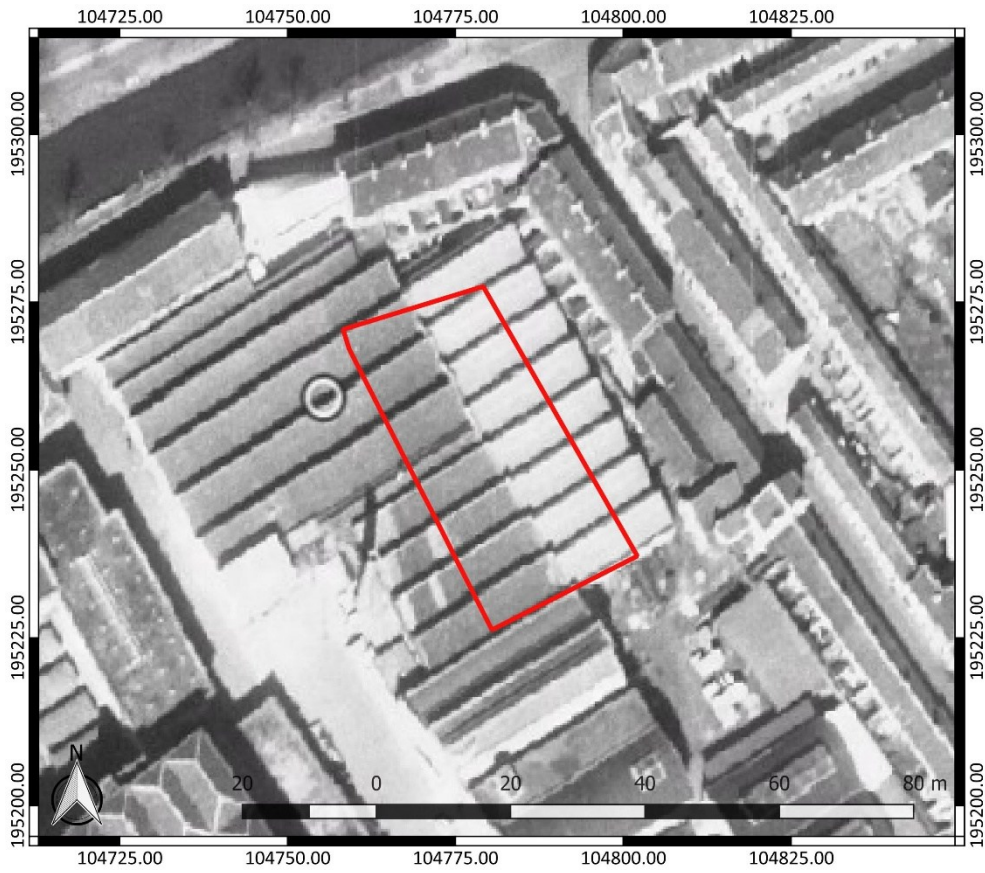
Het Primitief Kadaster geeft een weergave van de waterlopen die op dat moment stroomden ter hoogte van en in de buurt van het onderzoeksgebied (Figuur 27). We zien de Lieve nog ten noorden van het terrein, net als de walgracht. Binnen het onderzoeksgebied loopt een deel van een omgrachting, die vermoedelijk aangelegd was in functie van de katoenproductie. Op de Vandermaelenkaart (1846-1854) (Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.) lijkt de katoenfabriek verder ontwikkeld te zijn.

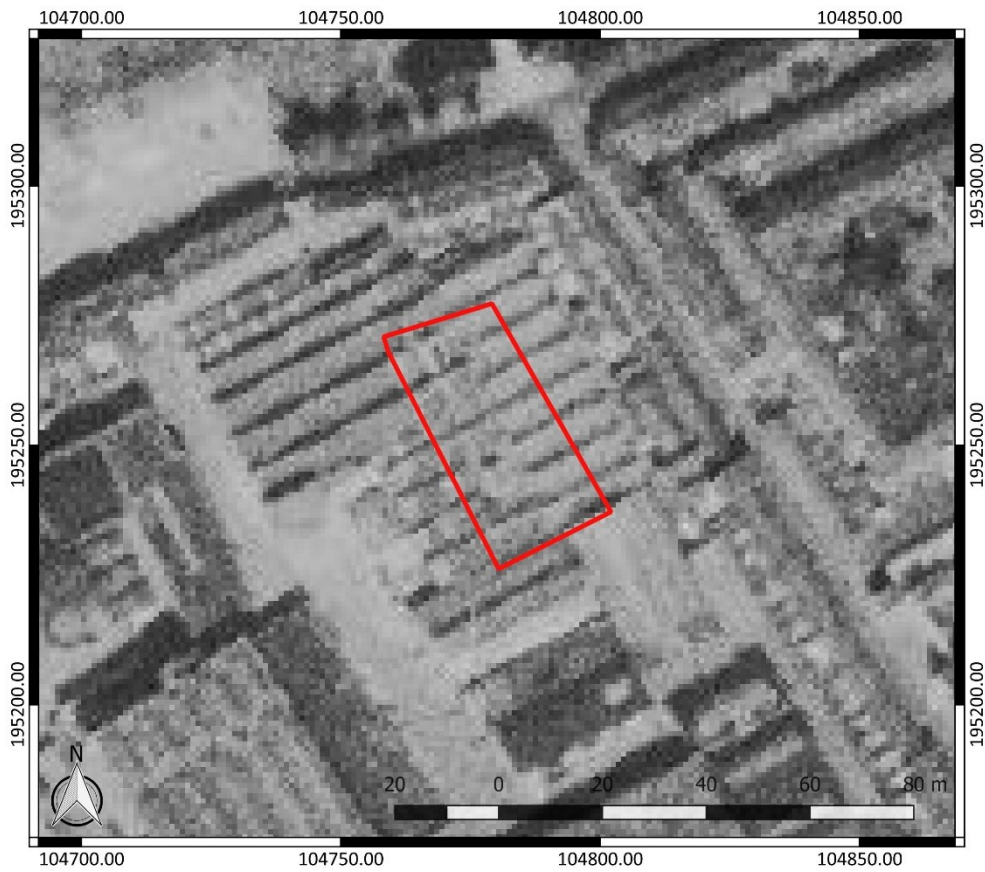
Figuur 27: Primitief Kadaster, met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

Figuur 28: Vandermaelenkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 29: Luchtfoto uit 1954-1961 met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://stad.gent/nl/cultuur-vrijetijd/nieuws-evenementen/hoe-zag-jouw-buurt-eruit-de-jaren-50>)

Figuur 30: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 31: Luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

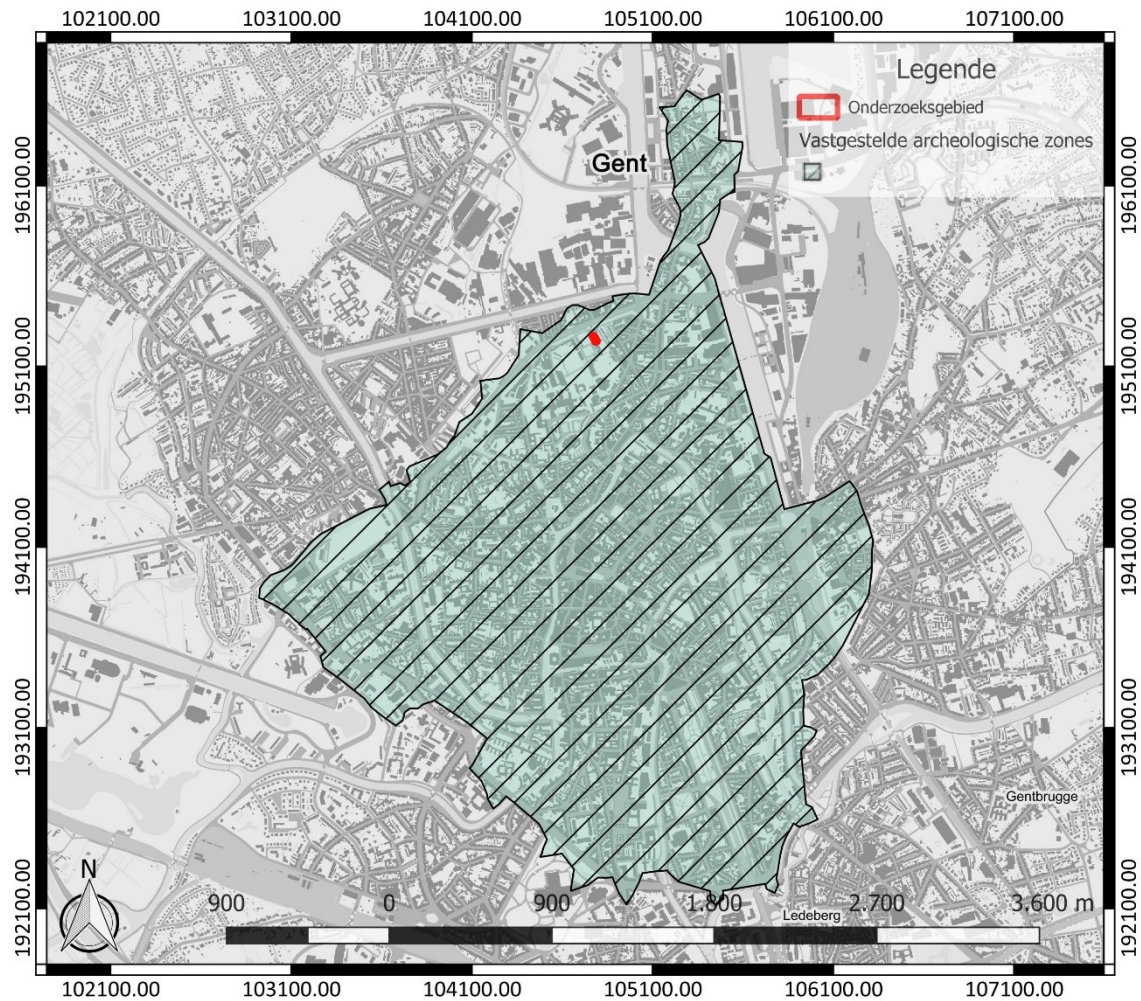
Een luchtfoto uit 1954-1961, een luchtfoto uit 1971 (Figuur 30) en een luchtfoto uit 1979-1990 (Figuur 31) tonen duidelijk het industriële karakter dat typerend was voor het onderzoeksgebied en de wijk errond. Op het terrein zijn de bedrijfsgebouwen van UCO-Texas aanwezig. De Lieve die vroeger vlakbij het onderzoeksgebied stroomde, werd gedempt.

Het beeld komt niet langer overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 8). Op een luchtfoto uit 2019 zien we dat de voormalige bebouwing op het terrein gesloopt werd. Vandaag is het terrein braakliggend.

2.4.3 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

Zoals hoger vermeld, bevindt het onderzoeksgebied zich binnen de vastgestelde archeologische zone 'Historische stadskern van Gent'. Het bevindt zich meer bepaald in het noorden van deze zone.

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) vermeldt verschillende locaties ter hoogte van en in de omgeving van het onderzoeksgebied waar archeologische resten gekend zijn (Figuur 33). De in de nabijheid gelegen archeologische waarden en de locaties met een gelijkaardige landschappelijke ligging worden besproken. Ze zijn het relevantste om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten.

Figuur 32: Situering van het onderzoeksgebied binnen de vastgestelde archeologische zone, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Voor een terrein net ten noorden van het onderzoeksgebied werd eerder al een archeologienota (ID 11423, zie ook hoofdstuk 2.2) opgesteld. Die gaf aan dat er geen terreinonderzoek nodig was in het kader van de geplande werken.¹⁸

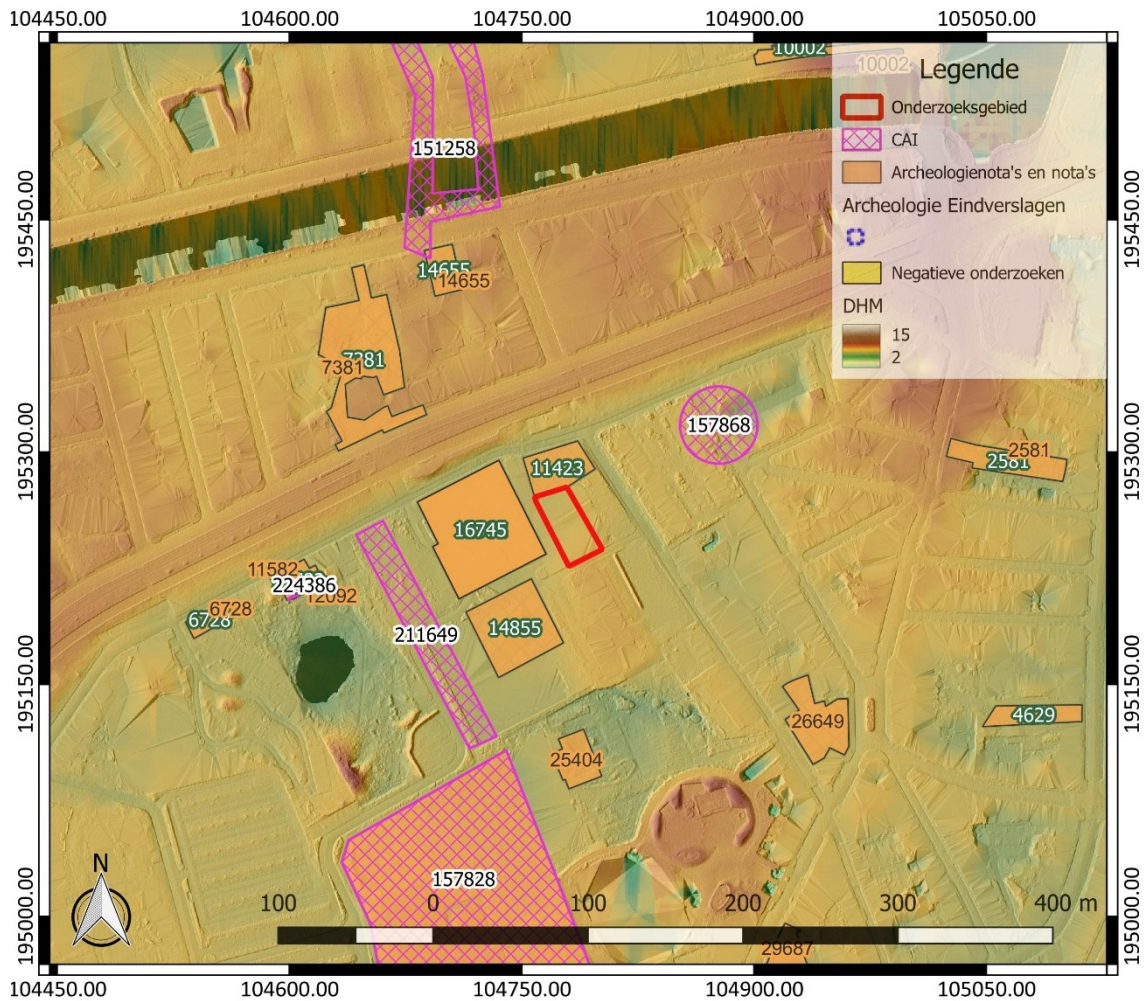
Net ten westen van het onderzoeksgebied werden twee archeologienota's opgesteld voor eenzelfde terrein: ID 12962¹⁹ en ID 16745.²⁰ Ze adviseerden dat er geen terreinonderzoek nodig was in het kader van de geplande werken. Hetzelfde geldt voor archeologienota ID 14855, die opgesteld werd voor een terrein net ten zuiden hiervan.²¹

¹⁸ Reys/Delannoye 2019

¹⁹ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/12962>

²⁰ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/16745>

²¹ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/14855>

Figuur 33: Overzichtskaart Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://geo.onroerenderfgoed.be/>), weergegeven op het DTM 1 m en Hillshade DHM 5 m

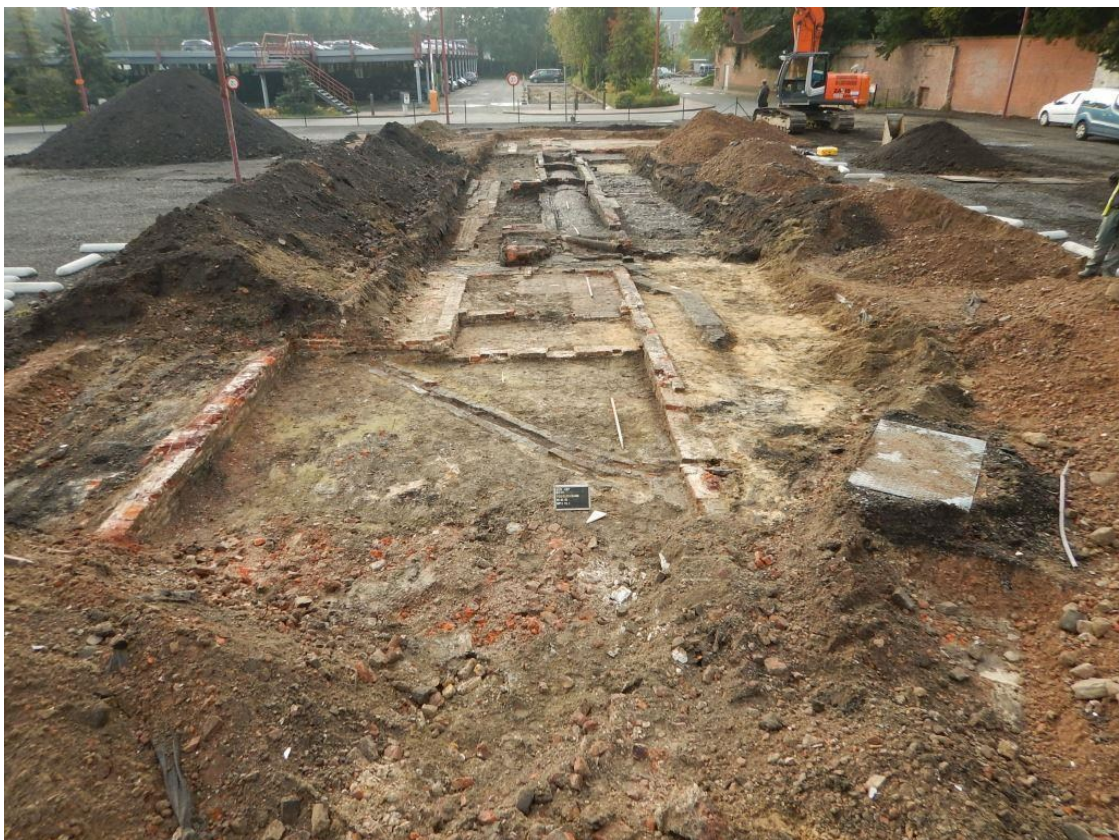
Verder naar het westen toe werd in 2015 archeologisch vooronderzoek uitgevoerd op de site Voortman (CAI ID 211649). Daarbij zijn verschillende ruimtes met muren, baksteenvloeren, etc. gevonden. Ze zijn toe te schrijven aan de resten van de industriële textieldrukkerij die hier in 1790 werd opgericht.²² Verder werden er ophogingslagen met assen vastgesteld. Deze zijn voornamelijk beperkt tot het bovenste pakket, op het centrale deel van de noordelijke werkput na, waar ook een pakket met assen rechtstreeks op de C-horizont ligt. De ophogingslagen zijn voornamelijk in de nieuwe tijd te dateren. In het zuidelijk deel werd nog een deel van de A-horizont vastgesteld. De C-horizont werd er vastgesteld op een hoogte tussen 4,80 en 5,30 m TAW, op ca. 1,55 tot 2,30 m onder het toenmalige maaiveld.²³

²² Bruggeman/Reyns 2015, 7; Inventaris Onroerend Erfgoed 2026: Zorghotel Voortman [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/211649> (geraadpleegd op 5 mei 2026).

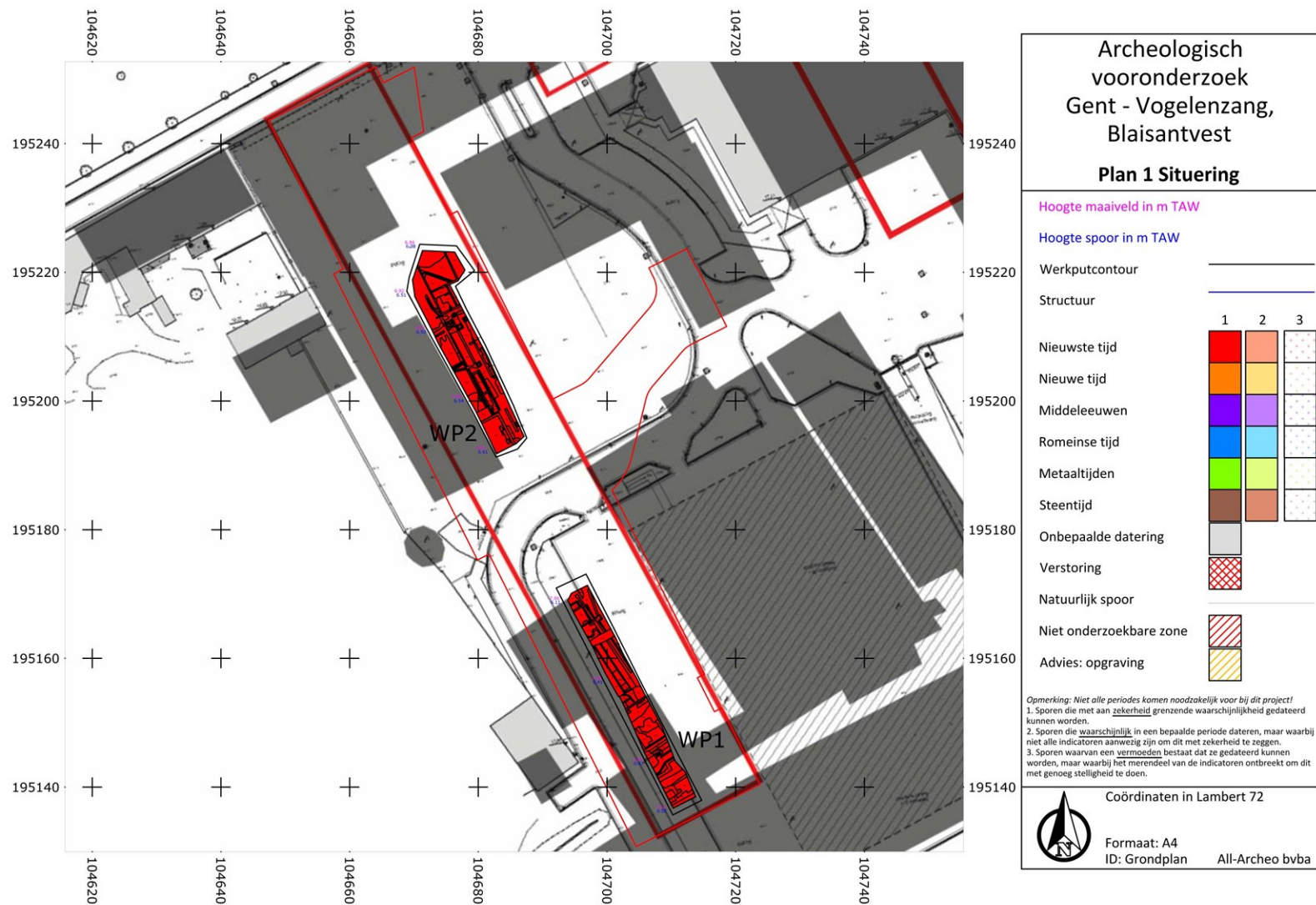
²³ Bruggeman/Reyns 2015, 37-56

Figuur 34: Industriële resten in werkput 1 (Bruggeman/Reyns 2015, 46, fig. 41)

Figuur 35: Industriële resten in werkput 2 (Bruggeman/Reyns 2015, 51, fig. 52)

Figuur 36: Projectie van de aangelegde werkputten en vastgestelde sporen (vlak 1) op de situatie ca. 1951 (Bruggeman/Reyns 2015, 59, fig. 67)

Nog verder naar het westen werden bij archeologisch onderzoek twee bakstenen afvoergoten gevonden, gevoegd met cementmortel (CAI ID 224386). Verder bleek sprake van enkele puinkuilen gevuld met baksteen en mortel. Ze staan in verband met de bouw/bewoning van Herenhuis Voortman. De aangetroffen resten worden gedateerd in de nieuwe tot de nieuwste tijd.²⁴ Verder ten westen werd opnieuw een archeologienota opgesteld (ID 6728), die adviseert dat er geen terreinonderzoek nodig is in het kader van de geplande werken.²⁵

Ten zuidwesten van het onderzoeksgebied zijn sporen van een laatmiddeleeuws klooster gevonden. In 1456 vestigden zich hier de fraters van de derde orde van Sint-Franciscus. In 1584 kochten de Calvinisten de gronden op en richtten er hun 'Kartuize' in. Na opheffing van de orde in 1783 werd een deel van de gebouwen omgevormd tot spinnerij. Van de op het eind van de 18de eeuw afgebroken kartuizerhuisjes werden enkele bakstenen muren teruggevonden. Het vondstenmateriaal wordt globaal tussen de 14de en de 18de eeuw geplaatst. Er is echter ook sprake van vondsten uit de volle middeleeuwen.²⁶

Op korte afstand ten oosten van het onderzoeksgebied is ter hoogte van de Geuzenberg (CAI ID 157868) lithisch materiaal uit het neolithicum gevonden, in de vorm van een geretoucheerde kling.²⁷ Archeologienota ID 25404 adviseerde opnieuw dat er geen terreinonderzoek nodig is in het kader van de geplande werken.²⁸ Voor een terrein ten oosten hiervan werden intussen drie archeologienota's opgesteld: ID 26649,²⁹ 35346³⁰ en 35728.³¹ Ze adviseren allemaal dat er bijkomend terreinonderzoek nodig is, maar een verslag daarvan is nog niet te vinden.

Een archeologienota opgesteld voor een terrein verder naar het oosten (ID 4629) toe adviseerde opnieuw dat er geen terreinonderzoek nodig was in het kader van de geplande werken.³² Dat geldt eveneens voor archeologienota ID 2581 ten noorden hiervan.³³

Voor een terrein ten noordwesten van het onderzoeksgebied werd opnieuw een archeologienota (ID 7381) opgesteld, die adviseert dat er geen terreinonderzoek nodig is in het kader van de geplande werken.³⁴ Dat geldt eveneens voor archeologienota ID 14655, opgesteld voor een terrein hier vlakbij.³⁵ Tot slot vermelden we ter hoogte van CAI ID 151258 nog een mogelijke site met walgracht. Vlakbij de gebastioneerde stadsomwalling en nabij een ravelijn kan een omwalde rechthoekige structuur gezien worden op de kaart van Horenbault. De omgrachting is niet helemaal dicht en er zijn geen gebouwen te zien. Mogelijk werd de site ontmanteld bij de aanleg van de gebastioneerde stadsomwalling. Er is niets bekend over de datering van de structuur.³⁶

²⁴ Inventaris Onroerend Erfgoed 2026: Vogelenzang [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/224386> (geraadpleegd op 5 mei 2026).

²⁵ <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/6728>

²⁶ Inventaris Onroerend Erfgoed 2026: Kartuizerklooster [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/157828> (geraadpleegd op 5 mei 2026).

²⁷ Inventaris Onroerend Erfgoed 2026: Geuzenberg I [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/157868> (geraadpleegd op 5 mei 2026).

²⁸ <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/25404>

²⁹ <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/26649>

³⁰ <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/35346>

³¹ <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/35728>

³² <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/4629>

³³ <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/2581>

³⁴ <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/7381>

³⁵ <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/14655>

³⁶ Inventaris Onroerend Erfgoed 2026: Nieuwevaart 51 (WSH062) [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/151258> (geraadpleegd op 5 mei 2026).

Andere gekende archeologische waarden in de omgeving van het onderzoeksgebied bevinden zich al op vrij grote afstand ten opzichte van het onderzoeksgebied of kennen een verschillende landschappelijke ligging. Ze zijn weinig relevant om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten. Daarom worden ze hier niet nader toegelicht.

2.4.4 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein? Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?

Het onderzoeksgebied bevindt zich net binnen de historische stadskern van Gent, aan de rand ervan. Het bevindt zich in een laaggelegen gebied. Het betreft de alluviale vallei van de Lieve en de Leie. Dit maakt dat het terrein waarschijnlijk gekenmerkt werd door een natte ondergrond. Eerder onderzoek in de buurt geeft aan dat het terrein ca. 1,55 tot 2,30 m opgehoogd werd in het verleden. Mogelijk was dit om de natte bodemeigenschappen van het terrein te verbeteren.

Historische kaarten geven aan dat het terrein vanaf de 17de eeuw steeds onbebouwd was. Verder zien we op de 18de-eeuwse kaarten dat het terrein in gebruik was als nat grasland. In 1790 wordt in de buurt van het onderzoeksgebied een katoendrukkerij opgericht. Vanaf 1801-1900 zien we aangepaste bebouwing verschijnen in het oosten van het terrein. Er is ook sprake van de oprichting van nieuwe bebouwing in 1942. De bebouwing betreft fabrieksgebouwen. Ze houdt verband met de katoendrukkerij. Omstreeks 2018-2019 wordt de bebouwing op het terrein gesloopt.

Gekende archeologische waarden in de omgeving dateren nagenoeg uitsluitend uit de nieuwe tot de nieuwste tijd. In de omgeving is verder ook sprake van een vondst uit de steentijd, maar vondsten uit andere periodes ontbreken voorlopig. Mogelijk waren de natte bodemeigenschappen van het terrein en zijn omgeving weinig aantrekkelijk voor menselijke activiteiten zoals bewoning of begraving, maar op dit moment kunnen we de aanwezigheid van relevante archeologische resten nog niet volledig uitsluiten.

Wat is de impact van de geplande werken?

Binnen het volledige onderzoeksgebied worden bodemingrepen gepland. De voornaamste werken omvatten de oprichting van nieuwe bebouwing met bijhorende omgevingsaanleg. De verstoringsdiepte van de verschillende geplande bodemingrepen varieert sterk. Ze ligt gemiddeld genomen tussen ca. 40 cm en 1,00 m. Plaatselijk, ter hoogte van de nieuwe nutspuiten, loopt de verstoringsdiepte sterker op tot maximaal ca. 2,50 m. Dit doet besluiten dat het bodemarchief mogelijk bedreigd wordt in de zone van de geplande bodemingrepen.

2.4.5 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Het uitgevoerde bureauonderzoek geeft aan dat het onderzoeksgebied een eerder laag archeologisch potentieel kent. Het terrein bevindt zich in een laaggelegen gebied, meer bepaald de alluviale vallei van de Lieve en de Leie. Het bevindt zich verder ook net binnen de historische stadsomwalling van Gent, maar op basis van kaarten blijkt het terrein lange tijd in gebruik geweest als nat grasland.

Gekende archeologische waarden in de omgeving dateren voornamelijk uit de nieuwe tot de nieuwste tijd, op een vondst uit de steentijd na. Het geeft mogelijk aan dat de bodemeigenschappen van de gronden ter hoogte van het onderzoeksgebied en in de omgeving te nat waren om aantrekkelijk te zijn voor menselijke activiteiten zoals bewoning of begraving.

In de 20ste eeuw worden fabrieksgebouwen van een katoendrukkerij opgericht op het terrein. Bij de veranderingen in de 19de of 20ste eeuw wordt het terrein vermoedelijk ook opgehoogd, zoals blijkt uit eerder onderzoek ten westen van het terrein. Daar werd de C-horizont vastgesteld op een diepte van ca. 1,55 tot 2,30 m onder het toenmalige maaiveldniveau. In de 21ste eeuw werd de toenmalige bebouwing op het terrein gesloopt.

De geplande werken betekenen een mogelijke bedreiging voor het nog aanwezige bodemarchief. We schatten het potentieel op kennisvermeerdering in geval van verder archeologisch vooronderzoek in het kader van de geplande werken eerder laag in, maar op dit moment kunnen we de aanwezigheid van relevante archeologische resten nog niet volledig uitsluiten. Daarom is bijkomend archeologisch onderzoek nodig.

Voor het verdere vooronderzoek wegen we verschillende onderzoeksmethodes af. Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Het potentieel op kennisvermeerdering is voor deze onderzoekstechniek te beperkt.

Veldkartering is niet mogelijk binnen het onderzoeksgebied, omdat het volledige terrein braakliggend is na de inrichting als werfzone voor de nieuwe bebouwing ten noorden.

Landschappelijk bodemonderzoek is relevant om de bewaringstoestand van de bodem en het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites beter in te kunnen schatten, maar omdat we de aanwezigheid van een complexe verticale stratigrafie verwachten als gevolg van de ophoging van het terrein in het verleden en de oprichting van fabrieksgebouwen is het efficiënter om meteen over te gaan tot een andere onderzoeksmethode.

Wel dient een proefputtenonderzoek uitgevoerd te worden om meer inzicht te krijgen in de stratigrafie op het terrein, om na te gaan of binnen het onderzoeksgebied relevante archeologische resten aanwezig zijn en om te onderzoeken of de geplande werken een bedreiging voor eventuele relevante archeologische resten vormen. Deze onderzoekstechniek biedt daarvoor voldoende ruimtelijk inzicht en is geschikt omdat een site met complexe verticale stratigrafie verwacht wordt.

3 Samenvatting

Naar aanleiding van plannen voor de oprichting van nieuwe bebouwing en bijhorende omgevingsaanleg, diende een archeologienota opgesteld te worden. Het uitgevoerde bureauonderzoek geeft aan dat het terrein gekenmerkt wordt door natte bodemeigenschappen. Het was daarom lang in gebruik als nat grasland en wellicht weinig aantrekkelijk voor menselijke activiteiten van bewoning of begraving.

De bebouwing die in de 20ste eeuw opgetrokken wordt op het terrein, bestaat uit fabrieksgebouwen. Ter hoogte van de zone met geplande bodemingrepen verwachten we vooral resten van deze fabrieksgebouwen aan te treffen, of verstoringen van de sloop ervan. Dergelijke resten werden eerder al onderzocht ten westen van het onderzoeksgebied.

Op basis van al deze elementen schatten we het archeologisch potentieel van het terrein eerder laag in, maar op dit moment kunnen we de aanwezigheid van relevante archeologische resten nog niet volledig uitsluiten. De geplande werken vormen mogelijk een bedreiging voor het nog aanwezige bodemarchief. Daarom is bijkomend archeologisch onderzoek nodig.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Architectenbureau Van Acker en Partners (2015) *1205_02_Voortman_Restauratie. Bouwhistorische nota*, Gent.

BM Engineerting, 2015: *Conceptnota realisatie bouwput, bemaling en funderingen. Voortman Gent. Vogelenzang 22. 9000 Gent*, Roeselare.

Bruggeman J./N. Reyns, 2015: Archeologisch vooronderzoek Gent – Vogelenzang-Blaisantvest. Zorghotel en serviceflats Voortman, (*Rapporten All-Archeo bvba 290*), Temse.

De Potter, F., 1969: *Gent van den oudsten tijd tot heden. Geschiedkundige beschrijving der stad. Eerste deel*, Gent.

De Vinck, K., 1976: De metamorfosen van een stadsgezicht. De Graslei en de Koornlei van de middeleeuwen tot vandaag, Gent (*Maatschappij voor geschiedenis en oudheidkunde te Gent. Verhandelingen 13*).

Labo Devlieger bvba, 2015: *Voorlopig bodemonderzoek. Vogelenzang 22. 9000 Gent*, Knokke-Heist.

Reyns, N./C. Delannooye, 2019: *Archeologienota Gent – Vogelenzang*, Bornem (*Rapporten All-Archeo bvba 870*).

Vermeire, S./G. De Moor/R. Adams, 1999: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 22 Gent*, Brussel.

4.2 Websites

Agatha (2026)
<https://agatha.arch.be/>

Cartesius (2026)
<https://www.cartesius.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2026)
<https://dov.vlaanderen.be/>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2026)
<https://geo.onroenderfgoed.be/>

Geopunt Vlaanderen (2026)
<https://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2026)
<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2026)
<https://www.onroenderfgoed.be/onderzoeksbalans-archeologie>

Stad Gent (2026)
<https://stad.gent>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

